

Wijsgerige Reflecties VIII

Emanuel Rutten

Contents

1	2023	5
1.1	May	5
1.1.1	Veritas Forum on the meaning of life (2023-05-02 09:39)	5
1.1.2	Waarheidsmakers van historische waarheden - column voor filosofisch tijdschrift Sophie (2023-3) (2023-05-03 11:34)	7
1.1.3	Large language models and the human mind (2023-05-18 20:19)	8
1.2	June	8
1.2.1	Maar waarom dan geen polytheïsme? - column voor filosofisch tijdschrift Sophie (2023-4) (2023-06-08 16:51)	8
1.2.2	Bewustzijn, functie-tekensystemen en het brein (2023-06-17 00:37)	9
1.2.3	Kinneging over het geweten in de moderne tijd (2023-06-18 12:15)	13
1.2.4	Fábio Maia Bertato on my modal-epistemic argument (2023-06-30 01:22)	13
1.3	July	14
1.3.1	Vooraankondiging nieuw boek: Datgene waarboven niets groters gedacht kan worden (2023-07-25 23:49)	14
1.4	September	16
1.4.1	Het axiologisch argument - column voor filosofisch tijdschrift Sophie (2023-5) (2023-09-04 12:32)	16
1.4.2	Het retorisch viertal (2023-09-06 09:18)	17
1.4.3	Composition-as-identity, causalism and Peter van Inwagen's Special Composition Question (2023-09-16 11:44)	17
1.5	October	17
1.5.1	A fallacy? (2023-10-14 12:04)	17
1.5.2	Gorgias en het postmodernisme (2023-10-22 13:33)	18
1.6	November	18
1.6.1	Geestrijk spreken (2023-11-13 21:08)	18
1.6.2	Functie-tekensystemen - column voor filosofisch tijdschrift Sophie (2023-6) (2023-11-20 22:49)	19
1.7	December	20
1.7.1	Nietzsche en metafysica (2023-12-02 13:55)	20
1.7.2	Bijdragen voor Filosofieblog (2023-12-06 21:02)	21
1.7.3	Columns Filosofisch tijdschrift Sophie (2023-12-07 08:45)	22
1.7.4	Een vijfvoudige bepaling van de oorsprong (2023-12-09 13:47)	24
1.7.5	Nussbaum over boosheid (2023-12-17 00:06)	24
1.7.6	Nieuwe grond - een gedicht van Willem Smit (2023-12-30 00:08)	25
2	2024	27
2.1	January	27
2.1.1	Gloed, licht, leven (2024-01-01 16:04)	27

2.1.2	Bijdragen voor deBezieling (2024-01-10 12:51)	27
2.1.3	Nieuwe collegereeks voor Symbolische leven I (2024-01-12 15:54) . . .	27
2.1.4	Heideggers viertal: een deductie (2024-01-18 19:42)	30
2.1.5	Een Nietzscheaanse aanval (2024-01-20 13:05)	30
2.1.6	Dobbelstenen en stippen: een tegenvoorbeeld voor het semantisch argu- ment? (2024-01-23 00:24)	32
2.1.7	Een alsmaar terugkerende misvatting (2024-01-26 14:39)	33
2.1.8	Een duiding van Gods handelen in deze wereld (2024-01-27 03:24) . . .	33
2.1.9	Een voorzichtige aanzet tot een Tractariaanse logica (2024-01-29 20:11)	34
2.2	February	35
2.2.1	Een kosmisch amor fati (2024-02-11 17:41)	35
2.2.2	Plato's afkeer van retorica (2024-02-14 10:33)	36
2.2.3	Uitverkiezing (2024-02-23 08:47)	36
2.2.4	De enkeling - mijmering, droom (2024-02-24 10:32)	37
2.2.5	Another flaw in the argument from ancestry (2024-02-24 11:52) . . .	38
2.2.6	Gebieden en actoren (2024-02-25 11:01)	38
2.3	March	39
2.3.1	Taal, tijd en ruimte volgens Arrival (2024-03-05 21:56)	39
2.3.2	Noten bij Hume en Berkeley (2024-03-09 10:01)	41
2.3.3	Object-oriented correlationism (2024-03-16 22:48)	42
2.3.4	Dual forms in metaphysics (2024-03-17 11:58)	43
2.3.5	The priority of moral semantics (2024-03-18 22:38)	43
2.3.6	Opstandingsmetafysica (2024-03-31 13:27)	44
2.4	April	45
2.4.1	A new argument against mathematical Platonism (2024-04-01 11:02) .	45
2.4.2	A defining feature of my 'world-for-us' epistemology (2024-04-01 21:25)	45
2.4.3	Veertig aanvullende retorische overwegingen (2024-04-06 16:00)	46
2.4.4	Universal withdrawal? (2024-04-07 00:47)	52
2.4.5	Metaphysical idealism refuted (2024-04-09 19:35)	53
2.4.6	Strong and weak contingents (2024-04-19 23:46)	54
2.4.7	Nietzsches blinde vlek? (2024-04-26 22:32)	55
2.4.8	Het behoren als semeion (2024-04-27 15:28)	55

1. 2023

1.1 May

1.1.1 Veritas Forum on the meaning of life (2023-05-02 09:39)

Yesterday I participated in a *Veritas Forum* debate at *Delft University of Technology* on the big question of the meaning of life. My opponent was Boris van der Ham and the Forum was entitled *Finding Meaning and Purpose in Life*. It was a friendly and respectful discussion with many questions from the audience. Textual versions of my opening and closing statement follow below.

Opening statement

First of all I would like to thank *Veritas Forum* for inviting me to participate in tonight's debate. Also I would like to thank my opponent Boris van der Ham for joining me in this evening's discussion. It's also good to be back at the university where I studied mathematics and became a mathematician before I became a philosopher.

Tonight we enquire into the meaning of life. That's a big question. There are various things that many people find meaningful, such as truth, knowledge, wisdom, personal growth, friendship and family. But I think there's one thing that all of us would agree with is definitely meaningful, namely love. For that reason alone, life is meaningful. Because without life there can be no love.

Yet, Michel Houellebecq notes that given the nature of modernity there is hardly any room left for love, but that the ideal of love is still undiminished. This ideal cannot diminish because as an ideal it is outside of time. Now, not only the ideal of love, but even love itself is outside of time. Love is not of this world. It suddenly enters into our lives from a transcendent

if not divine origin. In fact, in our secularized world, only love still reminds us of the sacred ground of our very existence. In this ground we find the answer to the ultimate question.

What is the meaning of life? The meaning of life is love. Love is light. Love is life. That's why for example In Terrence Malick's movie *The Tree of Life*, Mrs. O'Brien proclaims: "Unless you love, your life will flash by." And that's why Mozart has it that love is the soul of genius and thus the source of all creativity and creation. But also, in Lars von Trier's movie *Nymphomaniac*, Joe states: "The secret ingredient of sex is love." Even in logic, love is vital. For we must love logical consistency in order to reject the inconsistencies that human reason brings to light.

Ultimately, love even goes above truth. The medieval philosopher Augustine teaches that the goal of truth is love and not the other way around. Whoever puts truth above love does so because of a love for truth, so that still love takes precedence over truth. That's why, given the choice, Dostoevsky chooses love and not truth. Because life is bigger. And also the apostle Paul chooses love over truth in *1 Corinthians 13*. I quote: "If I have all powers, and understand all mysteries and all knowledge, and if I have all faith, so as to remove mountains, but have no love, I am nothing. If I give away all I have, but have no love, I gain nothing. Love is patient and kind. Love bears all things and endures all things. Love never ends. So now faith, hope and love remain, these three; but the greatest of these is love." So love is truly the ultimate ground of our existence. And if God is love and if we are God's image, as the Bible proclaims, then the true purpose of our life must be love. We shall love.

Closing statement

What is the human condition? We are thrown in this world and we seek guidance. We need to understand and navigate the world. Therefore, in order to lead meaningful and fulfilling lives, in order to flourish, we need some worldview, some view of life or way of life, that guides us, that enables us to navigate the world and that enables orientation in and interpretation of the world. So, in order to live our lives we must choose some worldview, either secular or religious.

So, a rational, a reasonable, a intellectually justified worldview is a worldview that meets its purpose, that achieves its function, that fulfills its goal, which is to properly enable world guidance, world navigation and orientation in and interpretation of the world.

This entails that *rational* criteria to rationally evaluate a worldview cannot only be epistemic or only directed at truth. For in the practical and existential context of people that simply need some worldview to live their lives, it is not only about the theoretical question of whether the secular or religious worldview in question is true; it is also about and in fact

primarily about the practical or existential question of whether the worldview in question enables us to live our lives in a meaningful and fulfilling manner. Hence, to rationally evaluate a worldview, we also need to take *non-epistemic*, that is to say, practical and existential criteria into account, such as whether the worldview is practically liveable, enables personal and moral growth, enables self-realization, enhances one's quality of life, fulfills deep existential needs and longings, and is able to inspire, motivate, and inspirit.

Now, surely, christianity as a worldview meets all of these practical and existential criteria; so it would be rational to reply upon, to commit oneself to, to accept it for life orientation, even in case, and contrary to what I believe is the case, christianity would not meet the theoretical epistemic criteria.

1.1.2 Waarheidsmakers van historische waarheden - column voor filosofisch tijdschrift Sophie (2023-3) (2023-05-03 11:34)

De bewering 'Mijn auto is blauw' wordt waargemaakt door mijn blauwe auto. Mijn blauwe auto is de waarheidsmaker ervan. De bewering is bovendien contingent waar. Want mijn auto had een andere kleur gehad kunnen hebben. De waarheidsmaker van de contingent ware bewering 'Jij bent nu mijn column aan het lezen' is het feit dat jij nu mijn column aan het lezen bent. Het lijkt niet onredelijk om te beweren dat iedere contingent ware bewering een waarheidsmaker moet hebben. Neem nu historische beweringen, zoals de bewering dat Nederland in 1974 de WK finale voetbal verloor. De bewering is contingent waar. Want Nederland verloor, maar had kunnen winnen. Wat is nu de waarheidsmaker van deze bewering? Het moet iets zijn dat op dit moment bestaat. Het verleden kan daarom niet de waarheidsmaker zijn. Het verleden bestaat immers niet meer. Wat er toen was, is er nu niet meer. Zijn er andere antwoorden mogelijk? De fysica leert dat de natuur op de allerkleinste schaal uit kwantumdeeltjes bestaat waaruit alles is opgebouwd. Een determinist zou daarom kunnen beweren dat de huidige configuratie van alle kwantumdeeltjes in het universum de waarheidsmaker is van deze en alle andere ware historische beweringen. Kunnen de natuurwetten immers niet worden gebruikt om vanuit de huidige configuratie terug te rekenen naar iedere gebeurtenis uit het verleden? Dit is echter ook geen houdbaar antwoord. Terugrekenen is namelijk onmogelijk omdat Heisenberg heeft aangetoond dat de positie en snelheid van een kwantumdeeltje niet op hetzelfde moment ontsloten kan worden. Omdat het verleden niet als waarheidsmaker van historische waarheden kan optreden en kwantummechanisch terugrekenen evenmin mogelijk is, blijft er nog één mogelijkheid over. Als God bestaat, dan is het niet onredelijk om te denken dat God als de absolute grond van de werkelijkheid een perfect wezen is. God is dan een wezen

dat de geschiedenis van de kosmos in al zijn betekenisvolle details kent en bovendien niet vergeet. Maar dan is Gods geest in metafysische zin te begrijpen als de waarheidsmaker van ware historische beweringen. Wie vandaag zegt dat Nederland in 1974 de WK finale voetbal verloor, spreekt de waarheid. De objectieve grond voor de waarheid van deze bewering is dan dat de bewering in overeenstemming is met de herinnering van God. Gods kennis is zo de waarheidsmaker van historische waarheden. Precies omdat historische waarheden als contingente waarheden een waarheidsmaker moeten hebben en Gods geheugen als enige mogelijkheid overblijft, volgt redelijkerwijs dat God bestaat.

Sophie is een filosofisch tijdschrift dat zesmaal per jaar verschijnt. Zij biedt een intellectuele uitdaging door kritisch na te denken over actuele onderwerpen, geïnspireerd door de christelijke traditie.

1.1.3 Large language models and the human mind (2023-05-18 20:19)

Artificial intelligence's large language models (LLM's) are premised on the thesis that processing language provides a promising pathway to produce thoughts. This presumption is an ontic reduction of Heidegger's ontological thesis that thinking and language are deeply connected. Or more precisely: The core premise of AI's large language models is an ontic reduction of Heidegger's ontological thesis that real or genuine thinking amounts to listening to the voice of language or to what language has to say and so reveals. Large language model AI's interest in past datasets is also an ontic reduction of Heidegger's ontological thesis that as historical beings our past is deeply involved in our understanding, so that real thought is rooted in remembrance and thus in what tradition shows and so reveals. These ontic reductions should warn us. The human mind is not closed. It's open towards wholly new and yet unforeseen possibilities. It doesn't merely pay attention to past patterns to create similar patterns. A relentless adoption of ontic large language model based AI could therefore lead to a closing of the human mind.

1.2 June

1.2.1 Maar waarom dan geen polytheïsme? - column voor filosofisch tijdschrift Sophie (2023-4) (2023-06-08 16:51)

In wat volgt geef ik vijf argumenten voor de onhoudbaarheid van polytheïsme. Het is onredelijk om meer oorzaken te veronderstellen dan nodig. We kunnen dus uitgaan van één God als wereldoorzaak omdat de noodzaak ontbreekt meerdere goden als verklaring voor het ontstaan van de wereld te veronderstellen. Daarnaast gaat aan iedere veelheid een fundamentele eenheid vooraf. Wie op een veelheid stuit is dus nog niet aanbeld bij de grond van de wereld. Bovendien is God volgens Anselmus denkbaar als datgene waarboven niets groter denkbaar is. Stel dat twee goden aan deze beschrijving voldoen. Het geheel van beide goden is ook denkbaar en bovendien groter dan elk van beide goden afzonderlijk. Zo krijgen we een tegenspraak en faalt polytheïsme. Mijn vierde argument ontleen ik aan de metafysica van Thomas van Aquino. Alles wat bestaat heeft een aard of wezen dat bepaalt wat het is. En iets ontvangt 'zijn' van iets anders óf heeft 'zijn' op grond van zijn wezen. Iets dat onveroorzaakt is, ontvangt geen 'zijn' van iets anders. Om te kunnen bestaan impliceert het wezen ervan dus 'zijn' en daarom omvat het 'zijn'. Nu is 'zijn' het allesomvattende. Het bevat impliciet alle mogelijke kwaliteiten. Het wezen van iets dat onveroorzaakt is, is daarom nooit méér dan 'zijn' omdat iedere kwaliteit die we eraan toevoegen er al impliciet in bevat ligt. Het wezen van iets dat onveroorzaakt is, is dus 'zijn'. Als polytheïsme waar is, dan zijn er minimaal twee goden. Beide goden zijn onveroorzaakt en hebben dus 'zijn' als wezen. Maar als elk van beide goden 'zijn' als wezen heeft, dan verschillen ze niet van elkaar omdat elke mogelijke kwaliteit al in het wezen van beide bevat is. Er kunnen dus geen twee goden zijn, zodat volgt dat polytheïsme onwaar is. Ten vijfde impliceert mijn modaal-epistemisch Godsargument de waarheid van theïsme en dus de onwaarheid van polytheïsme. Volgens de tweede premisse ervan is het onmogelijk om te weten dat theïsme onwaar is. Maar is het niet ook onmogelijk om te weten dat polytheïsme onwaar is, zodat alsnog polytheïsme volgt? Dit is niet het geval. Uit het mogelijk waar zijn van polytheïsme volgt redelijkerwijs dat theïsme eveneens mogelijk waar is. Het is dus mogelijk dat God bestaat en als God bestaat dan weet God dat polytheïsme onwaar is. Het is dus niet onmogelijk om te weten dat polytheïsme onwaar is. Het modaal-epistemisch Godsargument laat zich niet omvormen tot een argument voor polytheïsme.

Soφie is een filosofisch tijdschrift dat zesmaal per jaar verschijnt. Zij biedt een intellectuele uitdaging door kritisch na te denken over actuele onderwerpen, geïnspireerd door de christelijke traditie.

1.2.2 Bewustzijn, functie-tekensystemen en het brein (2023-06-17 00:37)

Bewustzijn is niet te verklaren in termen van materieel-functionele structuren. Want waarom

zouden die structuren bewust zijn? Ze functioneren immers ook prima zonder bewustzijn. Het brein is een materiële functionele structuur en daarom levert het geen verklaring voor bewustzijn. In wat volgt werk ik dit argument nader uit.

Een materieel-functionele structuur is een entiteit die beschouwd kan worden als een samenstelling van enerzijds stof of materie en anderzijds een reeks van functionele principes die het functioneren van de desbetreffende entiteit vastleggen en zo bepalen. Deze functionele principes bestaan in de entiteit. Ze zijn als het ware gerealiseerd in de materie om zo samen met de materie de actueel bestaande entiteit te vormen. Machines en computers zijn paradigmatische voorbeelden van materieel-functionele structuren. Maar ook een boom, een plant, een lichaamscel, een lichaamsorgaan of het menselijk lichaam als zodanig kan als een materieel-functionele structuur beschouwd worden.

Daarnaast is bijvoorbeeld een zandhoop of een steen geen materieel-functionele structuur. Een materieel-functionele structuur moet namelijk als een *organon* functioneren. Een zandhoop of een steen functioneert in die zin niet. We zouden kunnen zeggen dat een materieel-functionele structuur minimaal een substantie moet zijn met een interne dynamische structuur en met bepaalde causale vermogens.

Een functie beeldt een verzameling originelen of tekens op beelden af en functies kunnen onderling geschakeld zijn, zodat dus de beelden van de ene functie optreden als originelen van de andere. Zo ontstaat wat ik een *functie-tekensysteem* noem. Een concreet voorbeeld van een functie-tekensysteem is de in 1936 door Alonzo Church ontwikkelde *lambda calculus*. Hierbij zijn de tekens zelf ook functies, zodat de functies dus functies op functies afbeelden. De lambda calculus is in de hedendaagse algoritmiek buitengewoon courant. Dat deze calculus in 1936 is ontwikkeld doet hier niets aan af.

Iedere materieel-functionele structuur is te begrijpen als een materieel functie-tekensysteem omdat het te begrijpen is als een in materie gerealiseerde verzameling van onderling geschakelde functies waardoorheen tekenreeksen worden geleid. Een materieel-functionele structuur komt uiteindelijk dus neer op in materie gerealiseerde tekenverwerking door gekoppelde functies. Deze functies beelden originelen op beelden af. De transformatie van tekens door deze functies is een afbeeldingsproces dat kan plaatsvinden zonder bewuste ervaring. Het afbeelden van originelen op beelden is namelijk consistent met het *uitsluitend* plaatsvinden van die afbeeldingen en dus eveneens consistent met het ontbreken van subjectieve innerlijke ervaring. Functie-tekensystemen beelden stap voor stap en teken na teken originelen op beelden af en dit soort afbeeldingsprocessen zijn consistent te duiden als restloos uitwendige processen zonder innerlijkheid. Het functioneren van een materieel-functionele structuur is daarom consistent met de afwezigheid van bewustzijn.

Precies omdat we alle materieel-functionele structuren in beginsel kunnen opvatten als materieel functie-tekensystemen en het een of meerdere keren afbeelden van een origineel op een beeld verenigbaar is met het *alleen maar* plaatsvinden van dergelijke afbeeldingen, is het prima denkbaar dat een materieel functie-tekensysteem functioneert zonder emoties of andere bewuste ervaringen, zodat elke verklaring van bewustzijn op basis van een materieel-functionele structuur tekortschiet. Verklaringen van bewustzijn in termen van materiele-functionele structuren falen dus.

De specifieke invulling van de functies

en tekens van een materieel functie-tekensysteem is natuurlijk sterk afhankelijk van de context. De functies van een computer verschillen van de functies van een orkaan. En hetzelfde geldt voor de tekens. In het geval van een orkaan zou gedacht kunnen worden aan wervelkolken en windstromen als tekens die op grond van gegeven aan de orkaan inwendige meteorologische functionele condities voortdurend getransformeerd worden en zo weer aanleiding geven tot nieuwe wervelkolken en windstromen. Mathematisch kan dit gemodelleerd worden door op functionaalanalyse gebaseerde modellen. En zoals het woord als zegt speelt hierbij het mathematisch functiebegrip en de toepassing ervan een belangrijke rol.

Dat materiële functie-teken systemen geen verklaring bieden voor bewustzijn kan ook op de wijze van een *reductio ad absurdum* beargumenteerd worden. Neem aan dat bewustzijn verklaard kan worden vanuit een materieel functie-tekensysteem. Dan moet dat systeem, wil het werkelijk een verklaring zijn, niet logisch compatibel zijn met de afwezigheid van bewustzijn. Functie-teken systemen zijn echter logisch compatibel met de afwezigheid van bewustzijn. En dus krijgen we een tegenspraak. Bewustzijn is daarom niet verklaarbaar vanuit materiële functie-tekensystemen. Kortom, omdat een materieel functie-tekensysteem logisch verenigbaar is met de afwezigheid van bewustzijn, kan het functioneren zonder bewustzijn. De vraag waarom het systeem dan toch tot bewustzijn leidt, blijft zo onbeantwoord, zodat het systeem geen verklaring voor bewustzijn biedt.

Een materieel functie-teken systeem is overigens niet alleen maar een logische abstractie. Het gaat heel concreet om in materie gerealiseerde functies die onderling tekens converteren. En een materiële collectie van geschakelde functies die tekens converteren kan tegelijkertijd ook prima verantwoordelijk zijn voor allerlei complexe causale interacties met zijn omgeving. Het brein is daar een goed voorbeeld van.

Dit betekent meer specifiek dat het menselijk brein geen verklaring kan bieden voor bewustzijn. Een brein mag dan complex zijn, uiteindelijk is ook een brein niets meer dan een hierboven beschreven in materie gerealiseerd functie-tekensysteem. Daar materiële functie-teken systemen compatibel zijn met afwezigheid van bewustzijn, is het brein dat dus ook. Verklaringen van bewustzijn louter in termen van het brein schieten dus tekort. Zolang in het geval van een brein niet aannemelijk wordt gemaakt dat het afbeelden van originelen op

beelden door in materie gerealiseerde functies tot bewustzijn leidt, is het brein als verklaring voor bewustzijn onvoldoende.

Maar kan het brein eigenlijk wel opgevat worden als een in materie gerealiseerd functie-tekensysteem? Jazeker. Een functie-tekensysteem is namelijk equivalent met een *neuraal netwerk*. Als het brein opgevat kan worden als een in materie gerealiseerd neuraal netwerk, dan kan het dus ook opgevat worden als een in materie gerealiseerd functie-teken systeem. Mijn argument laat zich nu meer volledig als volgt omschrijven. Het brein kan begrepen worden als een materieel functie-tekensysteem omdat het brein begrepen kan worden als materieel neuraal netwerk en neurale netwerken logisch equivalent met functie-teken systemen zijn. Wij hebben geen reden om te denken dat breinen begrepen als materiële functie-tekensystemen tot bewustzijn *moeten* leiden. Niets wijst er immers op dat het door een functie afbeelden van een origineel op een beeld zelfs maar *kan* resulteren in gevoelens of andere bewuste ervaringen. En daarom levert het brein geen verklaring voor bewustzijn. Om toch op grond van alléén het brein tot een verklaring voor bewustzijn te komen, zal dus eerst op z'n minst aannemelijk gemaakt moeten worden dat het afbeelden van originelen op beelden überhaupt tot bewustzijn *kan* leiden. Vooralsnog wijst helemaal niets daarop. Laat staan dat iets erop wijst dat een dergelijk afbeeldingsproces in het brein ook tot bewustzijn *moet* leiden, wat ook aannemelijk gemaakt moet worden door hen die menen dat het brein bewustzijn verklaart. Hieronder geef ik een precieze weergave van mijn volledige argument.

1. Op het niveau van de formalismen is een neuraal netwerk logisch equivalent aan een functie-tekensysteem. (*Premisse*)
2. Als op het niveau van de formalismen een neuraal netwerk logisch equivalent is aan een functie-tekensysteem, dan levert een *in materie gerealiseerd* neuraal netwerk een verklaring voor bewustzijn dan en slechts dan als een *in materie gerealiseerd* functie-tekensysteem een verklaring voor bewustzijn levert. (*Premisse*)
3. Een in materie gerealiseerd neuraal netwerk levert een verklaring voor bewustzijn dan en slechts dan als een in materie gerealiseerd functie-tekensysteem een verklaring voor bewustzijn levert. (*Uit 1 en 2*)
4. Een in materie gerealiseerd functie-tekensysteem levert geen verklaring voor bewustzijn. (*Premisse*)
5. Een in materie gerealiseerd neuraal netwerk levert geen verklaring voor bewustzijn. (*Uit 3 en 4*)

6. Het brein is een in materie gerealiseerd neuraal netwerk. (*Premisse*)

7. Het brein levert geen verklaring voor bewustzijn. (*Uit 5 en 6*)

Tenslotte is het van belang om op te merken dat het voor mijn argument niet nodig is om in te gaan op de specifieke werking van het brein opgevat als materieel functie-tekensysteem. We hoeven helemaal geen gedetailleerde voorstelling te geven van het brein begrepen als materieel functie-tekensysteem. Want omdat zoals gezegd het formalisme van een neuraal netwerk logisch equivalent is aan dat van een functie-tekensysteem, volgt reeds uit het feit dat een materieel functie-tekensysteem geen verklaring voor bewustzijn biedt, dat ook een materieel neuraal netwerk geen verklaring biedt voor bewustzijn. En omdat zoals gezegd het brein een materieel neuraal netwerk is, volgt dat het brein geen verklaring biedt voor bewustzijn.

1.2.3 Kinneging over het geweten in de moderne tijd (2023-06-18 12:15)

"In de gewetensvorming is in de moderne tijd echter de klad gekomen, onder invloed van zowel de Verlichting als de Romantiek. Voor beide is het eigenbelang of de eigenliefde de centrale categorie. De moraal, inclusief het verbod op bedrog, wordt doorgaans nog steeds gepredikt, maar nu omdat en slechts voor zover het in het eigenbelang is. Bedrog is verkeerd, niet omdat het haaks staat op het Goede, maar omdat het tegen het welbegrepen eigenbelang ingaat. De verlichtingsargumentatie - van Hobbes tot Kant en Rawl - is steeds: als iedereen dat zou doen, wordt het zo'n chaos dat ook jij eronder lijdt. Maar als jij je niet aan de regels houdt, moet je niet verwachten dat anderen dat wel doen. Vandaar: pleeg geen bedrog." (*Andreas Kinneging, Hercules op de tweesprong, Prometheus, Amsterdam, 2023, p. 269*)

1.2.4 Fábio Maia Bertato on my modal-epistemic argument (2023-06-30 01:22)

Fábio Maia Bertato has published a [1]paper in *Religious Studies* on my modal-epistemic argument for the existence of God. In his paper he offers a thorough formalization of an observation that is closely related to an observation I made for example on p. 25 of my [2]article *A Modal-Epistemic Argument for the Existence of God* and on [3]twitter. Great to see the modal-epistemic argument further evolving. The first premise of my argument though does not say that "all possible truths can be known to human beings". As I explain in my original paper, the first premise says that all possible truths can be known to knowing beings, either human or non-human.

[4]

1. <https://www.cambridge.org/core/journals/religious-studies/article/abs/modalepistemic-arguments-for-the-existence-of-god-based-on-the-possibility-of-the-omniscie>
2. https://www.gjerutten.nl/AModalEpistemicArgumentForTheExistenceOfGod_3_ERutten.pdf
3. <https://twitter.com/emanuelrutten/status/1134160564010328064>
4. https://blogger.googleusercontent.com/img/b/R29vZ2xl/AVvXsEjnotF2C4UIH8SAgMKNFY_-cn1q1NjABS1nYu2bU2ARaHA0pM_qNV9NFBAJvfatYzbZiGUK9QGvj00FzZPHiZ2zXZ3xj95fasjmGLK

1.3 July

1.3.1 Vooraankondiging nieuw boek: Datgene waarboven niets groters gedacht kan worden (2023-07-25 23:49)

Dit jaar verschijnt er bij uitgeverij KokBoekencentrum in Utrecht weer een nieuw boek van mij. Hierbij een vooraankondiging:

"In *Datgene waarboven niets groters gedacht kan worden* presenteert filosoof Emanuel Rutten acht nieuwe argumenten voor het bestaan van God. Bestaat er iets waarboven niets groters gedacht kan worden? Iets subliems dat de oorsprong van de wereld is? Op verrassende en creatieve wijze combineert Rutten inzichten uit de metafysica, kennisleer, taal filosofie en esthetiek om te komen tot zijn nieuwe argumenten voor het bestaan van een geestelijke grond van de werkelijkheid. Deze argumenten gaan dan ook verder dan de traditionele, bekende argumenten en bieden zo een originele kijk op de eeuwenoude vraag naar het bestaan van God."

[1]

1. https://blogger.googleusercontent.com/img/b/R29vZ2xl/AVvXsEj-sMUSDPqxpjj54PM5NXc4bygzRz50F03A4ut_UPWg6fm2RcDsU8Qh5w0-sSzIOHptLjoZ1tDFk9hKoMu4RTXhfS8oHH1ptG71gDa

1.4 September

1.4.1 Het axiologisch argument - column voor filosofisch tijdschrift Sophie (2023-5) (2023-09-04 12:32)

Wij kunnen haast niet anders dan denken dat de werkelijkheid uiteindelijk teruggaat op een absolute oorsprong die het laatste antwoord vormt op de ultieme vraag waarom er eigenlijk iets is in plaats van niets. Een wereld waarin alles wat bestaat voor zijn bestaan afhankelijk is van iets anders levert immers een grondeloze, in het niets wegzinkende, oneindige regressie op, wat voor ons als mensen welhaast ondenkbaar is. Daarom zijn wij gerechtvaardigd om te menen dat er een eerste oorzaak van de wereld is. De vraag is vervolgens wat we redelijkerwijs kunnen zeggen over de aard van deze ultieme wereldgrond. Hiertoe beroep ik mij op de axiologie of waardeleer. Aanschouw de mens. Een mens is een subject oftewel een bewust vrij en autonoom individu behept met verstand, gevoel, intuïtie, verbeeldingskracht, voorstellingsvermogen, wil en empathie. Daarom heeft de mens een intrinsieke waarde die groter is dan die van onbewuste dingen. Zoals gezegd is het redelijk om te veronderstellen dat de werkelijkheid teruggaat op een ultieme oorsprong. Alles wat geworden is, is geworden dankzij deze wereldgrond en zonder de wereldgrond zou niets geworden zijn. Het is daarom verdedigbaar dat de wereldgrond, het ultieme beginsel van alles, een intrinsieke waarde heeft die in elk geval niet lager is dan de waarde van een enkel mens. En omdat zoals gezegd de mens een intrinsieke waarde heeft die boven de waarde van onbewuste objecten uitgaat, kan de wereldgrond geen onbewust object zijn. Want als de wereldgrond een onbewust object zou zijn, dan zou het dus een lagere waarde hebben dan een mens, wat in tegenspraak is met het gegeven dat de absolute oorsprong van de wereld een waarde heeft die nu juist niet lager is dan de waarde van een enkel mens. De wereldgrond is dus géén onbewust ding. Het is een bewust subject. De oorsprong van de wereld is geen iets, maar een iemand. De overtuiging dat de wereld is gegrond in een persoonlijke eerste oorzaak is dan ook allesbehalve irrationeel. Wie erkent dat het redelijk is om te veronderstellen dat er een absolute oorsprong is waarop de gehele werkelijkheid uiteindelijk teruggaat, kan niet langer succesvol volhouden dat deze eerste oorzaak een onbewust object is. Uit het bestaan van een ultieme grond van de wereld volgt dus dat deze grond een bewust subject oftewel een persoonlijk wezen is. Maar dat impliceert dat God bestaat, aldus de conclusie van mijn axiologisch argument.

Sophie is een filosofisch tijdschrift dat zesmaal per jaar verschijnt. Zij biedt een intellectuele uitdaging door kritisch na te denken over actuele onderwerpen, geïnspireerd door de

christelijke traditie.

1.4.2 Het retorisch viertal (2023-09-06 09:18)

Deze week gaf ik in het kader van de collegereeks *media, leiderschap en filosofische taalvaardigheid* voor de VU master *Filosofie van cultuur en bestuur* een meta-retorische beschouwing. Hierin werk ik vanuit historisch perspectief op dialectische wijze een retorisch viertal uit dat begint bij de klassieke oratoren en vervolgens langs Plato's frontale aanval op de retorica en daarna de Aristotelische retorica uitmondt in een duiding van retorica die is gegrond in mijn wereld-voor-ons kennisleer. Dit vierde en laatste retorisch perspectief laat zich beknopt als volgt omschrijven. Retorica heeft als onderwerp het overtuigende. Het is de discipline of het leervak van de sfeer van wat voor ons als mensen overtuigend is. Zo beschouwd is retorica uiteindelijk de ontologie van de wereld zoals deze voor ons is. Retorica is de ontologie van de-wereld-voor-ons.

1.4.3 Composition-as-identity, causalism and Peter van Inwagen's Special Composition Question (2023-09-16 11:44)

If composites (i.e., objects that contain proper parts) are identical to the sum of their compositions (i.e., collections of objects that compose the composite), then causalism (i.e., the principle that each object is a cause or caused) provides us with a swift answer to Peter van Inwagen's Special Composition Question (i.e., under what circumstances does a collection of objects compose a further object?). The answer would be that a sum of objects is an object if and only if the sum as a whole causes another object or was caused as a whole by another object. (*Towards a Renewed [1]Case for Theism*, 2012, pp. 125-6)

1. https://www.gjerutten.nl/TowardsARenewedCaseForTheism_ERutten.pdf

1.5 October

1.5.1 A fallacy? (2023-10-14 12:04)

Is the following a fallacy? Present a philosophical argument. Raise a number of non-fatal objections to it, without considering possible rebuttals, and conclude that the argument is untenable. If this line of reasoning is fallacious, most papers aiming to refute a philosophical

arguments are fallacious. Only a paper that concludes that an argument is untenable while unfolding and assessing the entire dialectics of responses and rebuttals would escape from this fallacy. But the latter is surely not feasible. Therefore papers on arguments should be limited to unfolding new parts of the already disclosed dialectical topology of that argument.

1.5.2 Gorgias en het postmodernisme (2023-10-22 13:33)

Postmodernisme wordt gekarakteriseerd door een welhaast fetisjistische hang tot spitsvondige “deconstructie” die de immanente geestelijke realiteit van de wereld vaarwel zegt ten gunste van het optuigen van een duizelingwekkende symbolische orde die uiteindelijk weinig tot geen verband houdt met concrete levens van echte mensen. Daarin schuilt een grote spirituele leegte. Dit laat onverlet dat er natuurlijk een bepaalde mate van vloeibaarheid en contingentie zit in het menselijk bestaan. Dat is zeker waar en ook niet problematisch. En er zijn heus treffende en wijsgerig fascinerende postmoderne teksten. Ook dat wil ik graag erkennen. Mijn kritiek is vooral gegrond in de overtuiging dat het uiteindelijk gaat om *a matter of degrees*. En dan meen ik stellig dat uiteindelijk het postmoderne denken in zijn geheel en als zodanig geen maat heeft weten te houden in haar drang tot “deconstructie”. Het is precies die nietsontziende mateloosheid die het uiteindelijk wijsgerig onhoudbaar maakt. Tegen deze achtergrond zouden we kunnen stellen dat het postmodernisme uiteindelijk een uit het lood geslagen radicalisering en zelfs pervertering is van de nog altijd op de gemeenschap en de polis gerichte retorische logoleer van Gorgias zoals ik [1]hier uiteenzet.

1. https://www.gjerutten.nl/NietPlatosGorgias_ERutten.pdf

1.6 November

1.6.1 Geestrijk spreken (2023-11-13 21:08)

De mens bewoont een talige en geestelijke wereld. Geest en taal zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden omdat het precies de geestkracht van de taal is die ons in contact brengt met de geestelijke dimensie van de werkelijkheid. Woorden doen er dan ook toe en moeten steeds zorgvuldig gekozen worden. Want de woorden die wij kiezen bepalen de geestelijke wereld waarin wij leven. De taal opent een geestelijke ruimte waarin de dingen voor ons pas betekenisvol aanwezig kunnen zijn. Dat wat wij wereld noemen is dan ook altijd al een door de geest en de taal bemiddelde wereld. En het is precies de magie van de taal waarlangs de beweging van de geest op zinvolle wijze gestalte krijgt. Goed spreken is dan

ook altijd geestrijk spreken. Een dergelijk persoonlijk spreken vereist een sterk bewustzijn van maatschappelijke verhoudingen en een vergaande ontvankelijkheid voor wat er in de samenleving speelt. Door ons passend in te voegen in wat er in de maatschappij gaande is, komen we tot woorden die bezielen en zo anderen daadwerkelijk weten te raken. En wie de ziel van de toehoorder weet te bewegen door de woorden in zijn of haar ziel te leggen, brengt nieuwe en meer oorspronkelijke waardevolle vormen van verbinding tot stand. Zo kan in deze tijd van onzekerheid en verwarring opnieuw gekomen worden tot bezield beleid en aansprekend leiderschap.

1.6.2 Functie-tekensystemen - column voor filosofisch tijdschrift Sophie (2023-6) (2023-11-20 22:49)

Een belangrijk wiskundig begrip is dat van functie. Een functie beeldt originelen op beelden af. Zo beeldt de functie 'kwadrateer' het origineel 3 op het beeld 9 af. Beelden van de ene functie kunnen optreden als originelen van de andere functie. En functies kunnen zelf ook optreden als originelen of beelden. De lambda calculus van Alonzo Church bestaat zelfs geheel uit functies die functies op functies afbeelden. Deze calculus is een voorbeeld van wat ik een functie-tekensysteem noem. Maar het is geen materieel functie-tekensysteem. Een materieel functie-tekensysteem is een in materie gerealiseerde verzameling van onderling geschakelde functies waardoorheen reeksen van tekens worden geleid. Computers en lichaamscellen zijn voorbeelden hiervan. Een zandhoop is echter geen materieel functie-tekensysteem. Het is los zand en mist dus een hecht samenhangende functionele structuur. Nu is er niets wat erop wijst dat het stap voor stap en teken na teken afbeelden van originelen op beelden gepaard moet gaan met het optreden van bewustzijn of subjectieve innerlijke ervaring. Daarom falen verklaringen van het ontstaan van bewustzijn vanuit materieel-functionele structuren. Precies omdat we alle materieel-functionele structuren kunnen opvatten als materiële functie-tekensystemen en het een of meerdere keren afbeelden van een origineel op een beeld verenigbaar is met het uitsluitend plaatsvinden van zulke afbeeldingen, is het prima denkbaar dat een materieel-functionele structuur functioneert zonder bewuste ervaring. Elke verklaring van bewustzijn op basis van een materieel-functionele structuur schiet dus tekort. Een materieel functie-teken systeem is niet alleen maar op zichzelf gericht. Het gaat heel concreet om in materie gerealiseerde functies die onderling tekens converteren. En een materiële verzameling van geschakelde functies die tekens uitwisselen kan tegelijkertijd ook verantwoordelijk zijn voor complexe causale interacties met zijn omgeving. Het brein is daar een goed voorbeeld van. Het brein is daarom een materieel functie-tekensysteem. Maar dan kan het menselijk brein geen verklaring bieden voor bewustzijn. Een brein mag zeer complex zijn, uiteindelijk is ook een brein niets meer dan een hierboven beschreven in materie

gerealiseerd systeem van functies en tekens. En omdat materiële functie-teken systemen verenigbaar zijn met de afwezigheid van bewustzijn, is het brein dat ook. Verklaringen van bewustzijn louter in termen van ons brein schieten dus tekort. Zolang in het geval van een brein niet aannemelijk wordt gemaakt dat het afbeelden van originelen op beelden door in materie gerealiseerde functies noodzakelijk tot bewustzijn leidt, is het brein als verklaring voor bewustzijn onvoldoende. Wij zijn als bewuste wezens dus niet ons brein.

Soφie is een filosofisch tijdschrift dat zesmaal per jaar verschijnt. Zij biedt een intellectuele uitdaging door kritisch na te denken over actuele onderwerpen, geïnspireerd door de christelijke traditie.

1.7 December

1.7.1 Nietzsche en metafysica (2023-12-02 13:55)

Uit Nietzsches in beginsel adequate vitalistische duiding van de metafysica als ultieme sublimatie van het organische en psychische leven, concludeert hij dat metafysica basale dwalingen betreft die dieren tot mensen gemaakt heeft. Zijn spreken over *dwalingen* staat op z'n zachts gezegd op gespannen voet met zijn erkenning dat bepaalde metafysische presupposities als sublieme manifestaties van het menselijk leven constitutief en daarom noodzakelijk voor dit leven zijn. Want juist daarom zijn het geen dwalingen. Integendeel. Metafysica is *productief* als leer van de aard van de wereld zoals deze voor ons als mensen is. De *vruchtbare* mogelijkheid van een metafysica-voor-ons, van een metafysica gericht op de wereld zoals deze door ons als mensen gedacht wordt - inclusief ons menselijke, al te menselijke denken over het bovenzintuiglijke - ontgaat hem.

Dit blijkt ook uit zijn spreken over de status van het synthetisch a priori. Volgens Nietzsche vinden onze a priori synthetische oordelen hun oorsprong in hun onmisbare waarde voor de instandhouding van het menselijk leven. In plaats van vervolgens deze oordelen te omarmen als legitieme kennisoordelen over de wereld zoals deze door ons ervaren en gedacht wordt, devalueert hij deze oordelen. Daarmee laat hij zien onbewust alsnog gevangen te zijn in een fetisjistische hang naar inzicht in het absolute.

Kortom, precies omdat Nietzsche genoemde oordelen meent te "ontmaskeren" als slechts praktische voorwaarden voor de menselijke existentie, meent hij deze oordelen pejoratief te kunnen benaderen. Maar waarom? Dat verraadt bij hem de onuitgesproken en wellicht zelfs onbewust aangehangen vooronderstelling dat alleen een rede die het absolute ontsluit het verdient om niet gedevalueerd en pejoratief benaderd te worden. Zo blijft hij gevangen in het dogma van de klassieke metafysica en blijft het potentieel van mijn wereld-voor-ons-kennisleer met bijbehorende wereld-voor-ons metafysica voor hem verborgen. Hij dacht anders gezegd niet menselijk, al te menselijk genoeg.

1.7.2 Bijdragen voor Filosofieblog (2023-12-06 21:02)

In de periode 2009-2015 schreef ik met enige regelmaat filosofische bijdragen voor het online platform *Filosofieblog*. In die jaren was *Filosofieblog* een levendig platform met veel reacties en discussies. Zo herinner ik mij de talloze uitgebreide twistgesprekken met Kweetal, en daarnaast bijvoorbeeld ook de gesprekken met Benedict Broere en Porphyrius. Helaas bestaat dit platform al vele jaren niet meer. Wel is een beperkt deel van mijn bijdragen aldaar bewaard gebleven. Deze bijdragen heb ik [1]hier beschikbaar gemaakt. Onder de bijdragen die verloren zijn gegaan, bevinden zich de volgende bijdragen:

1. [2]De logica van logicomix (don, 8 oktober 2009, reacties: 5),
2. [3]Wordt de filosofie in haar bestaan bedreigd? (zat, 24 oktober 2009, reacties: 9),
3. [4]Contingentie, noodzakelijkheid en causaliteit (di, 15 december 2009, reacties: 9),
4. [5]Het schijnbare dilemma tussen klassiek dogmatisme en postmodern scepticisme (woe, 10 maart 2010, reacties: 66),
5. [6]Het extramentale karakter van Heideggers Zijn (zon, 20 februari 2011, reacties: 23),
6. [7]Wanneer boekt de filosofie vooruitgang? (zon, 2 januari 2011, reacties: 73),
7. [8]Over het begrip 'aura' in Walter Benjamins kunstwerkessay (vrij, 26 november 2010, reacties: 7),
8. [9]Over Marc De Kesels 'Goden breken' (woe, 3 november 2010, reacties: 24),
9. [10]Over Leibniz' beginsel van voldoende reden (don, 5 augustus 2010, reacties: 4),
10. [11]Kant's mathematisch en dynamisch sublieme (zat, 5 juni 2010, reacties: 1),
11. [12]Bonjour over a priori rechtvaardiging (vrij, 30 april 2010, reacties: 22),
12. [13]Kripke over de betekenis van algemene termen (vrij, 2 april 2010, reacties: 5),

- 13.[14] Kripke's verdediging van het spreken over essentiële en accidentele eigenschappen (zat, 27 maart 2010, reacties: 5),
14. [15]Heeft het universum een eeuwig verleden? (di, 28 februari 2012, reacties: 117),
15. [16]God of de singulariteit? (vrij, 16 september 2011, reacties: 81),
16. [17]Het wetenschappelijke en het religieuze II (di, 30 augustus 2011, reacties: 41),
17. [18]Een semantisch argument tegen 'Alles is X'-reductionisme (woe, 3 augustus 2011, reacties: 41),
18. [19]Het verband tussen wording en eindigheid (zon, 17 juli 2011, reacties: 10),
19. [20]Het sublieme en de *Poëtica* van Aristoteles (vrij, 22 april 2011, reacties: 6),
20. [21]Is het christendom platonisme voor het volk? (vrij, 8 april 2011 reacties: 193).

Deze verloren gegane *Filosofieblog* bijdragen zijn geheel of gedeeltelijk, en al dan niet in iets gewijzigde vorm, te vinden op dit blog en op mijn website.

1. https://www.gjerutten.nl/BijdragenFilosofieblog_ERutten.pdf
2. <http://gjerutten.blogspot.com/2011/01/de-logica-van-logicomix.html>
3. https://www.gjerutten.nl/WordtDeFilosofieInHaarBestaanBedreigd_GJERutten.pdf
4. <http://gjerutten.blogspot.com/2011/01/contingentie-noodzakelijkheid-en.html>
5. <http://gjerutten.blogspot.com/2011/01/het-schijnbare-dilemma-tussen-klassiek.html>
6. <http://gjerutten.blogspot.com/2011/02/over-het-extramentale-karakter-van.html>
7. <http://gjerutten.blogspot.com/2011/01/wanneer-boekt-de-filosofie-vooruitgang.html>
8. <https://www.gjerutten.nl/OverWalterBenjaminsKunstwerkessay.pdf>
9. https://www.gjerutten.nl/OverMarcDeKeselsGodenBreken_GJERutten.pdf
10. <http://gjerutten.blogspot.com/2011/01/over-leibniz-beginsel-van-voldoende.html>
11. <http://gjerutten.blogspot.com/2011/01/kants-mathematisch-en-dynamisch.html>
12. <http://gjerutten.blogspot.com/2011/01/bonjour-over-priori-rechtvaardiging.html>
13. <http://gjerutten.blogspot.com/2011/01/kripke-over-de-betekenis-van-algemene.html>
14. <http://gjerutten.blogspot.com/2011/01/kripkes-verdediging-van-het-spreken.html>
15. <http://gjerutten.blogspot.com/2012/02/heeft-het-universum-een-eeuwig-verleden.html>
16. <http://gjerutten.blogspot.com/2011/09/god-of-de-singulariteit.html>
17. <http://gjerutten.blogspot.com/2011/08/wetenschap-en-religie-ii.html>
18. https://www.gjerutten.nl/EenArgumentTegenRadicaalReductionisme_ERutten.pdf
19. <http://gjerutten.blogspot.com/2011/07/het-verband-tussen-wording-en.html>
20. <https://www.gjerutten.nl/Over%20het%20sublieme.pdf>
21. https://www.gjerutten.nl/IsHetChristendomPlatonismeVoorHetVolk_GJERutten.pdf

1.7.3 Columns Filosofisch tijdschrift Sophie (2023-12-07 08:45)

Dit blogitem is een 'placeholder' voor mijn columns voor Filosofisch tijdschrift *Sophie*. Ik zal deze lijst voortaan actueel houden en verwijst er vanaf nu naar vanuit het overzicht

'Filosofische bijdragen' rechtsboven op mijn blog.

1. [1]Het Platonisme is een theïsme
2. [2]Verschil moet er zijn
3. [3]Zijn 'God van de gaten'-argumenten altijd ongerechtvaardigd?
4. [4]Het morele als teken van het goddelijke
5. [5]Aanwijzingen voor en kenmerken van Gods bestaan
6. [6]Het wereldbeelden argument
7. [7]Is God deugdzaam?
8. [8]Retorische stijl en religieus geloof
9. [9]Waarheidsmakers van historische waarheden
10. [10]Maar waarom dan geen polytheïsme?
11. [11]Het axiologisch argument
12. [12]Functie-tekensystemen

1. <http://gjerutten.blogspot.com/2022/02/het-platonisme-is-een-theïsme-column.html>
2. <http://gjerutten.blogspot.com/2022/03/het-platonisme-is-een-theïsme-column.html>
3. <http://gjerutten.blogspot.com/2022/05/zijn-god-van-de-gaten-argumenten-altijd.html>
4. <http://gjerutten.blogspot.com/2022/07/het-morele-als-teken-van-het-goddelijke.html>
5. <http://gjerutten.blogspot.com/2022/10/aanwijzingen-voor-en-kenmerken-van-gods.html>
6. <http://gjerutten.blogspot.com/2022/11/het-wereldbeelden-argument-column-voor.html>
7. <http://gjerutten.blogspot.com/2023/01/is-god-deugdzaam-column-voor.html>
8. <http://gjerutten.blogspot.com/2023/03/retorische-stijl-en-religieus-geloof.html>
9. <http://gjerutten.blogspot.com/2023/05/waarheidsmakers-van-historische.html>
10. <http://gjerutten.blogspot.com/2023/06/waarheidsmakers-van-historische.html>
11. <http://gjerutten.blogspot.com/2023/09/het-axiologisch-argument-column-voor.html>
12. <http://gjerutten.blogspot.com/2023/11/functie-tekensystemen-column-voor.html>

1.7.4 Een vijfvoudige bepaling van de oorsprong (2023-12-09 13:47)

Er zijn vijf voorwaarden waaraan iets moet voldoen om oorsprong van de wereld te zijn: (a) het moet actief scheppend zijn, (b) het kan van niets buiten zichzelf afhankelijk zijn en moet dus volkomen onafhankelijk oftewel vrij zijn, (c) het moet enkelvoudig en niet samengesteld zijn omdat aan iedere veelheid een diepere eenheid vooraf gaat, (d) het kan niet lijken op een structuur die voor de hand liggende alternatieven toelaat omdat anders onmiddellijk de onbeantwoordbare vraag gesteld kan worden waarom dan niet een van die alternatieven de oorsprong van de wereld is, en (e) het kan niet zintuiglijk voorstelbaar zijn, omdat de afwezigheid van iets voorstelbaars ook voorstelbaar en dus redelijkerwijs mogelijk is, terwijl het onmogelijk is dat de oorsprong van de wereld niet bestaat. Wat is tegelijkertijd scheppend, vrij, enkelvoudig, alternatiefloos en onbepaald? Dit kan alléén *geest* zijn. Geest is de zijnsgrond.

1.7.5 Nussbaum over boosheid (2023-12-17 00:06)

In zijn artikel [1]*Over woede en rechtvaardigheid* bespreekt Thijs Jansen de kritiek van Martha Nussbaums op woede. Nussbaum baseert haar kritiek op woede op de definitie van boosheid in de *Retorica* van Aristoteles. Boosheid wordt door Aristoteles gedefinieerd als een met pijn gepaard gaande drang tot openlijke wraakneming wegens een blijk van geringschatting van de persoon zelf of van een van de zijnen, door mensen wie het niet past hen gering te schatten. Nussbaum ziet volgens Jansen de met boosheid gepaard gaande drang tot vergelding als primitief en kwaadaardig. Woede acht ze dan ook volstrekt dwaas en irrationeel. Het is in haar ogen een immorele onbeschaafde emotie. Nussbaum neemt eveneens aanstoot aan het element van geringschatting als motivatie voor de drang tot wraakneming. Ze beschouwt dit zoals Jansen uitlegt als een uiting van moreel laakbaar en infantiel narcisme. Wie woedend is zou volgens Nussbaum alleen maar bezig zijn met zijn of haar status. Nussbaums interpretatie van

de definitie van Aristoteles slaat echter de plank mis. Ze laat zien weinig van de Aristotelische duiding van woede begrepen te hebben. Uit de behandeling van boosheid in de *Retorica* van Aristoteles volgt namelijk dat iemand pas boos wordt indien er sprake is van geleden schade, de schade bovendien onverdiend is, en degene die schade berokkent ook nog eens niet eens op eigen voordeel uit is. Voor boosheid is volgens Aristoteles blijkbaar heel wat nodig. Zo werd men niet boos op rovers. Want rovers zijn uit op eigen voordeel. Rovers schakel je uit, meer niet. Een Griek werd dan ook niet snel boos en had dus geen lange tenen zoals velen tegenwoordig. Dat Grieken uitgaande van de definitie van boosheid pas boos werden indien degene die schade betrouwt dat onverdiend doet en bovendien niet op eigen voordeel gericht is, laat zien dat een Griek juist niet de narcistische neiging had om alles wat er gebeurt te zien als iets wat draait om zijn of haar aanzien. Men voelde zich immers niet snel gekwetst. Zo werd men niet boos op een dief omdat men begrijpt dat een dief het niet specifiek om hem of haar te doen is, maar slechts uit is op eigen gewin. Van een infantiele narcistische nadruk op de eigen status was bij de Grieken daarom geen sprake. Men betrok niet alles wat er gebeurde op zichzelf. Dat in onze eigen tijd mensen snel zaken hoogst persoonlijk nemen en daarom om van alles en nog wat boos worden, zou door mensen uit de tijd van Aristoteles dan ook vreemd gevonden worden. Een Griek werd uitgaande van de definitie van Aristoteles alléén woedend als die woede ook daadwerkelijk terecht is, namelijk wanneer iemand een ander onverdiend en zonder eigen voordeel wil krenken of vernederen. En een dergelijke boosheid is moreel gezien alleszins redelijk en verdedigbaar. Verplaats je maar eens in iemand die gedurende een lange tijd zonder reden gedwarsboomd wordt. Natuurlijk is zijn of haar woede niet irrationeel en evenmin moreel laakbaar. De definitie die Aristoteles van boosheid geeft, heeft dan ook niets met infantiel narcisme te maken. De analyse van Nussbaum zit er dus naast. En omdat zij volgens Jansen de Aristotelische definitie van woede als uitgangspunt neemt voor haar beschouwing over woede, komt haar kritiek op woede als dwaze, ongeciviliseerde en immorele emotie op losse schroeven te staan.

1. https://tijdschriften.boombestuurkunde.nl/tijdschrift/bk/2017/4/Bk_0927-3387_2017_026_004_004

1.7.6 Nieuwe grond - een gedicht van Willem Smit (2023-12-30 00:08)

Nieuwe grond

kom naast mij staan

deze verten gadeslaan

met stijgende verbazing

loskomen van het vlakland

waarin wij zaten vastgedacht

de helling op

staren in dezelfde afgrond

in hoogtevrees verbonden

vragen tot het mistig is

het oude pad naar huis

onttrokken aan het zicht

dan

langzaam dalen

op de tast

steeds nader komen

nooit meer op de vlakte

Willem Smit

2. 2024

2.1 January

2.1.1 Gloed, licht, leven (2024-01-01 16:04)

"En als wij nog leven en licht drinken, schijnbaar zoals we altijd geleefd hebben, is het dan niet als het ware door het oplichten en fonkelen van sterren die zijn uitgedoofd? Nog zien wij onze dood, onze as niet, en dat misleidt ons en doet ons geloven dat we zelf het licht en het leven zijn - maar het is slechts het oude vroegere leven in het licht, de voorbije mensheid en de voorbije God, waarvan de stralen en de gloed ons nog altijd bereiken - ook licht heeft tijd nodig, ook de dood en de as hebben tijd nodig!"

(Nietzsche, Verzameld werk, De Gruyter, 1980, deel 9, pagina 631)

2.1.2 Bijdragen voor deBezieling (2024-01-10 12:51)

In de periode 2013-2019 schreef ik met enige regelmaat filosofische bijdragen voor het online platform *deBezieling*. Deze bijdragen heb ik [1]hier beschikbaar gemaakt.

1. https://www.gjerutten.nl/BijdragenDeBezieling_ERutten.pdf

2.1.3 Nieuwe collegereeks voor Symbolische leven I (2024-01-12 15:54)

Binnenkort zal ik voor de master *Filosofie van cultuur en bestuur* aan de Vrije Universiteit wederom een collegereeks verzorgen voor het vak *Symbolische leven 1*. Interesse? Benader mij op e.rutten@vu.nl.

Doelstelling en inhoud

Doel van deze reeks is om inzicht te verwerven in de rol en betekenis van wereldbeelden of zinperspectieven. Wat zijn zinperspectieven en hoe beïnvloeden ze onze blik op de wereld? We staan stil bij de verschillende aspecten ervan, zoals een cognitief-theoretisch beeld van de wereld en de plaats van de mens daarin, een normatief-praktische visie op wat voor de mens het goede leven is, en een bepaalde grondstemming die bepaalt hoe de wereld innerlijk gevoelsmatig wordt beleefd. Eveneens richten we ons op de vraag hoe zinperspectieven zich verhouden tot wat ik aanduid als niet-feitelijke waarheid. De relatie tussen wereldbeelden en het sublieme en het sacrale of heilige komt eveneens aan de orde. Daarnaast bespreken we de hiermee verband houdende thematiek van *eros* en *philia* en de zin van liefde en lijden.

Literatuur

- Syllabus
- Rutten, E., *Het retorische weten*, Uitgeverij Leesmagazijn, 2018
- Rutten, E., *Het retorische weten II*, Uitgeverij Leesmagazijn, 2021

Rooster

Avondcollege dinsdag 23 april (19:00 tot 22:00)

1. Over het verhevene bij Longinus en zijn verhouding tot alternatieve concepties van het sublieme (Het retorische weten, pp. 69-107)
Eerdere versie op gjerutten.nl
2. Toelichting op 'Over het verhevene bij Longinus' (Het retorische weten, pp. 109-113)
Eerdere versie op gjerutten.nl
3. Syllabus [1]*Over het sublieme bij Longinus en Burke*

Avondcollege dinsdag 7 mei (19:00 tot 22:00)

4. Syllabus [2]*Over het heilige bij Rudolf Otto*

5. Syllabus [3]*Over het Goddelijke bij Georges Bataille*

Avondcollege dinsdag 14 mei (19:00 tot 22:00)

6. Syllabus [4]*Over de zin van redelijke wereldbeelden*

7. Syllabus, een beknopte *analytische* weergave van (1) toegepast op theïsme [5]*A Way of Intellectually Responsibly Trusting Theism*

8. Dat wat zich toont - Filosoferen over niet-feitelijke waarheden (Het retorische weten II, pp. 7-16)

Eerdere versie op debezieling.nl/author/emanuel-rutten/

9. Hoe verhoudt niet-feitelijke zich tot niet-epistemische waarheid? (Het retorische weten II, pp. 257-260)

Eerdere versie op gjerutten.blogspot.com/2018/03/hoe-verhoudt-niet-feitelijke-zich-tot.html

Avondcollege dinsdag 21 mei (19:00 tot 22:00)

10. Syllabus [6]*Over de relatie tussen eros en philia in Verbrugges Staat van Verwarring: Het offer van liefde*

11. De vraag naar het lijden (Het retorische weten, pp. 115-129)

Eerdere versie op gjerutten.nl

12. De amoureuze liefde: een innerlijke explicatie (Het retorische weten, pp. 211-236)

Eerdere versie op gjerutten.nl

13. De vorm van de vormloosheid (Het retorische weten II, pp. 260-262)

Eerdere versie op gjerutten.blogspot.com/2018/01/vormloosheid.html

Toetsing

De collegereeks zal worden afgesloten met een schriftelijke toets.

Schrijfpodricht

De schrijfpodracht dient uit maximaal 1500 woorden te bestaan en uitgeprint te worden ingeleverd. Dit is vereist om aan de toets te kunnen deelnemen. Vermeld op de uitdraai naam, studienummer en het aantal woorden. Ga nadrukkelijk in op één of meerdere van de opgegeven teksten.

1. <https://www.gjerutten.nl/Over%20het%20sublieme%20bij%20Longinus%20en%20Burke.pdf>
2. <https://www.gjerutten.nl/Over%20het%20heilige%20bij%20otto.pdf>
3. https://www.gjerutten.nl/OverHetGoddelijkeBijGeorgesBataille_ERutten.pdf
4. https://www.gjerutten.nl/ZinRedelijkeWereldbeelden_ERutten.pdf
5. https://www.gjerutten.nl/TrustingTheism_ERutten.pdf
6. https://www.gjerutten.nl/TijdschriftVoorFilosofieErosPhilia_ERutten.pdf

2.1.4 Heideggers viertal: een deductie (2024-01-18 19:42)

Is Heideggers "Geviert" een willekeurige opsplitsing van het zijnsgeheel? Nee. Ik doe een deductievoorstel. Uitgaande van Heideggers fenomenologie van de menselijke bestaanservaring is het eerste contrast dat tussen mens en wereld. Vervolgens is vanuit de mens binnen de wereld het leidende contrast dat tussen immanentie (natuur) en transcendentie (goden). Tenslotte is vanuit de mens binnen de natuur het leidende contrast dat tussen kosmos (hemel) en aarde. Zo volgt noodzakelijk Heideggers viertal: hemel, aarde, mensen en goden.

2.1.5 Een Nietzscheaanse aanval (2024-01-20 13:05)

Hoe zou Nietzsche reageren op de conclusie van mijn semantisch argument? Het ligt voor de hand te denken dat hij zich zal richten op bepaalde fundamentele vooronderstellingen. Een niet onbelangrijk op mijn wereld-voor-ons kennisleer teruggaand onderliggend motief, zo zou met een verwijzing naar [1] *Het semantisch argument: een inleiding* betoogd kunnen worden, betreft het transponeren of overzetten van negaties of opposities vanuit de denkorde naar de zijnsorde. In een fragment van Nietzsche uit 1887 getiteld *Bijdrage tot de psychologie van de metafysica* vinden we de volgende psychologische reductie van een dergelijk transpositiedenken:

"Deze wereld is schijnbaar - *bijgevolg* bestaat er een ware wereld. Deze wereld is voorwaardelijk - *bijgevolg* bestaat er een onvoorwaardelijke wereld. Deze wereld is vol tegenspraak

- *bijgevolg* bestaat er een wereld zonder tegenspraak. Deze wereld is wordend - *bijgevolg* bestaat er een zijnde wereld. Louter verkeerde gevolgtrekkingen (blind vertrouwen in de rede: als A is, moet ook het daaraan tegengestelde begrip B zijn). Tot deze gevolgtrekkingen *inspireert het lijden*: eigenlijk zijn het *wensen* dat er zo'n wereld mocht bestaan; ook komt de haat tegenover een wereld die leed betroukt tot uitdrukking in het feit dat men zich een andere, *waardevollere* inbeeldt: het *ressentiment* van de metafysica tegen het werkelijke is hier scheppend."

Daarnaast schrijft Nietzsche in *Menselijk, al te menselijk I:67* het volgende: "Gewoonte van tegenstellingen. — Algemene, onnauwkeurige observatie ziet overal in de natuur tegenstellingen (zoals 'warm en koud'), waar er geen tegenstellingen zijn, maar slechts gradaties. Deze slechte gewoonte heeft ons verleid om ook de innerlijke natuur, de geestelijk-morele wereld, te willen begrijpen en ontleden op basis van dergelijke tegenstellingen. Onzegbaar veel pijn, verwaandheid, hardheid, vervreemding en afkoeling zijn zo in het menselijk gevoel binnengekomen doordat men dacht tegenstellingen te zien in plaats van overgangen."

Ook merkt hij in *Vom Nutzen und Nachteil der Historie für das Leben I:329* uit 1874 op: "Verbrokkeld en uiteengevallen, in iets innerlijks en iets uiterlijks half mechanisch ontleed, bezaaid met begrippen als met drakentanden, draken van begrippen verwekkend, daarbij lijdend aan de ziekte der woorden en zonder enig vertrouwen in elk eigen gevoel dat nog niet met woorden is afgestempeld: als zo'n kwijnende en toch onheilspellend werkzame begrips- en woordenfabriek heb ik misschien nog het recht van mijzelf te zeggen cogito, ergo sum, niet echter vivo, ergo cogito. Het lege 'zijn', niet het volle en groene 'leven' is mij vergund; mijn oorspronkelijk gevoel garandeert mij slechts dat ik een denkend, niet dat ik een levend wezen, dat ik geen animal, maar hoogstens een cogital ben."

Uit deze fragmenten komt een drievoudige aanval op bovengenoemd motief naar voren. Het hanteren van begrippen is niets meer dan een onheilspellende ziekte der woorden. En zelfs als het hanteren van begrippen geen woordziekte is, dan nog is het overzetten van negaties of opposities vanuit het denken naar het zijn slechts een vorm van in angst en ressentiment gegrond dwalend wensdenken. En zelfs als een dergelijke overzetting geen dwalend wensdenken is, dan nog betreft het vermeend vernemen van allerlei tegenstellingen in de natuur slechts een ongefundeerde gewoonte omdat er geen tegenstellingen in de natuur zijn, maar slechts gradaties.

1. <https://gjerutten.blogspot.com/2020/10/het-semantisch-argument-eeen-inleiding.html>

2.1.6 Dobbelstenen en stippen: een tegenvoorbeeld voor het semantisch argument? (2024-01-23 00:24)

Voor mijn semantisch argument introduceer ik de notie van verwijzingsverzameling van een concept. De verwijzingsverzameling van een concept is de vereniging van de verwijzingen van de deelconcepten van dat concept. Zo is de verwijzingsverzameling van het concept *blauwe auto* de verzameling van alle blauwe dingen en alle auto's. Want *blauw* en *auto* zijn de deelconcepten van het concept *blauwe auto*. Volgens de kernpremissie van mijn semantisch argument zijn concepten verschillend precies wanneer ze verschillende verwijzingsverzamelingen hebben. Neem bijvoorbeeld de concepten *zandstrand* en *strandzand*. De verwijzingsverzameling van *zandstrand* is de verzameling van alle stranden, al het zand en alle landformaties. De deelconcepten van *zandstrand* zijn immers de concepten *zand*, *strand* en *landformatie*. De verwijzingsverzameling van *strandzand* daarentegen is de verzameling van alle stranden, al het zand en alle materialen. Want de deelconcepten van *strandzand* zijn *strand*, *zand* en *materiaal*. De verwijzingsverzamelingen van deze verschillende concepten zijn dus inderdaad verschillend, zoals mijn kernpremissie stelt.

Neem nu de concepten *zwarte dobbelsteen met witte stippen* en *witte dobbelsteen met zware stippen*. Dit zijn evident verschillende concepten. De verwijzingsverzamelingen moeten dus eveneens verschillend zijn op grond van de kernpremissie. Is dit inderdaad het geval? Laten we eens kijken naar de deelconcepten van het concept *zwarte dobbelsteen met witte stippen*. Men zou geneigd kunnen zijn om te denken dat dit concept de concepten *zwart*, *dobbelsteen*, *wit* en *stip* als deelconcepten heeft, zodat de verwijzingsverzameling ervan gelijk is aan de verzameling van alle zwarte dingen, alle witte dingen, alle dobbelstenen en alle stippen. Het concept *witte dobbelsteen met zwarte stippen* zou dan dezelfde deelconcepten en dus dezelfde verwijzingsverzameling hebben, zodat we stuiten op een tegenvoorbeeld van mijn kernpremissie.

Dit gaat echter te snel. De conceptuele uitsplitsing wordt hier één stap te ver doorgevoerd. De deelconcepten van het concept *zwarte dobbelsteen met witte stippen* zijn namelijk de concepten die we verkrijgen bij de eerste stap in een stapsgewijze conceptuele ontleding van dit concept. De deelconcepten betreffen dus het concept *zwarte dobbelsteen* en het concept *witte stippen*. Evenzo zijn de deelconcepten van het concept *witte dobbelsteen met zwarte stippen* de concepten *witte dobbelsteen* en *zwarte stippen*. De verwijzingsverzameling van het concept *zwarte dobbelsteen met witte stippen* is dus de verzameling van alle zwarte dobbelstenen en alle witte stippen. En deze verwijzingsverzameling verschilt inderdaad van de verwijzingsverzameling van het concept *witte dobbelsteen met zwarte stippen*, welke immers gelijk is aan de verzameling van alle witte dobbelstenen en zwarte stippen. Dit is maar

goed ook omdat zoals gezegd beide concepten van elkaar verschillen en dus niet dezelfde verwijzingsverzameling kunnen hebben volgens de kernpremissie van mijn semantisch argument. Van een succesvol tegenvoorbeeld is dus geen sprake.

2.1.7 Een alsmat terugkerende misvatting (2024-01-26 14:39)

Tekens weer kom je in filosofische verhandelingen de misvatting tegen dat omdat ons denken en ervaren altijd al menselijk denken en menselijk ervaren betreft, het "dus" zou gaan om ervaringen en denkbeelden die wij op de een of andere manier "produceren", zodat wat wij ervaren en denken er "dus" op zichzelf helemaal niet is. Dit volgt echter niet. Want wellicht komen onze menselijke ervaringen en menselijke denkbeelden desondanks naadloos overeen met de werkelijke werkelijkheid zelf. Of de-wereld-zoals-deze-voor-ons-is al dan niet samenvalt met de-wereld-in-zichzelf zullen we nooit kunnen vaststellen. Op dit kerninzicht is mijn hele wereld-voor-ons kennisleer gebouwd.

2.1.8 Een duiding van Gods handelen in deze wereld (2024-01-27 03:24)

Het christendom is een theïsme en geen deïsme. God grijpt dus in de wereld in. De vraag is echter hoe en in welke mate. In wat volgt geef ik mijn interpretatie vanuit een christelijk wijsgerig perspectief. Een minimalistische duiding van Gods ingrijpen in de wereld welke mijns inziens ten volle recht doet aan de ziel van het christendom, is die waarbij we moeten zeggen dat God weliswaar handelt in zijn schepping, en dus ingrijpt in individuele levens van individuele mensen, maar dit alleen doet met het oog op het realiseren van Gods algehele heilsplan van schepping, zondeval en verlossing. God grijpt anders gezegd uitsluitend in op het niveau van de mensheid. Zo laat God zich in met het leven van Abraham en Mozes, en later met dat van de discipelen en apostelen, niet om bepaalde persoonlijke doelen van deze personen te helpen verwezenlijken of om hun persoonlijke levensomstandigheden te verbeteren, maar om hen een belangrijke rol te laten spelen in de realisering van Gods heilsplan voor de gehele mensheid. En hetzelfde geldt voor ieder mens. Als God al ingrijpt in het individuele leven van iemand, dan alléén met als doel om dit individuele leven werkzaam te laten zijn voor genoemde realisatie. Gods ingrijpen in persoonlijke levens is dan ook hoogst zeldzaam en mogelijk op slechts enkele handen te tellen. Wat betekent dit echter voor de zin en de functie van het gebed? Het antwoord lijkt te moeten zijn dat bidden niet bedoeld is om God te vragen bepaalde persoonlijke zaken te regelen, maar om als mens voor even relationeel op God betrokken te zijn en God voor het bestaan te danken. Want het allerhoogste wat God de mens in deze eindige wereld had kunnen geven, heeft God de mens reeds gegeven, namelijk de niet te

overtreffen verhalen die handelen over Gods heilsgeschiedenis zelf en zijn opgetekend in de teksten van de overgeleverde testamenten. De sublieme grootsheid van deze verhalen en de welhaast onuitputtelijke troost en hoop die erin gelegen zijn, laten zich als uitiem geschenk in deze breekbare wereld met niets anders vergelijken. Wie in en vanuit deze verhalen leeft, kan dit leven aan omdat deze verhalen bestaan. En omdat deze verhalen ons opnemen in de gedachte dat wat er ook gebeurt, God ons in zijn hand houdt. God heeft ons zo beschouwd in dit feilbare leven alles al gegeven wat God ons redelijkerwijs had kunnen geven. Wat meer dan dit had God de mens nog kunnen schenken? Dankbaarheid is dan ook alles wat ons rest, zodat er inderdaad niets verloren gaat in het duiden van bidden als danken. Vooral ook omdat precies in dit danken de mens, al is het maar voor heel even, een relationele betrokkenheid ervaart op de goddelijke grond van de werkelijkheid.

2.1.9 Een voorzichtige aanzet tot een Tractariaanse logica (2024-01-29 20:11)

In de *Tractatus* leert Wittgenstein dat atomaire proposities mogelijke configuraties van voorwerpen afbeelden. Complexe proposities zijn dan logische combinaties van atomaire proposities. De voorwerpen vormen volgens Wittgenstein een configuratie zoals de schakels van een ketting. Dit betekent dat relaties niet bestaan. Er bestaan alleen configuraties van voorwerpen. Toch gebruikt Wittgenstein predicatenlogica in de *Tractatus*. De atomaire propositie $F(a,b,c)$ drukt bijvoorbeeld uit dat de voorwerpen waar de namen a , b en c naar verwijzen in de F -configuratie staan. In de predikatenlogica wordt volop met relatiesymbolen gewerkt, zoals het voorbeeld $F(a,b,c)$ laat zien. De geest van Wittgensteins *Tractatus* zou dus eigenlijk gevangen moeten worden in een logica waarin het relatiesymbool geen rol meer speelt. Er zou in een *Tractariaanse logica* slechts sprake mogen zijn van namen van voorwerpen en van een formele taal zonder relatiesymbolen om configuraties van voorwerpen te modelleren. Wanneer wij nog eens denken aan Wittgensteins beeld van configuraties van voorwerpen als geschakelde kettingen, dan kan ons dat wellicht op het idee brengen van zo'n logica. Neem de drie voorwerpen aangeduid door de namen a , b en c . Wanneer deze een configuratie aangaan zoals de schakels van een ketting, dan zouden we bijvoorbeeld kunnen zeggen dat de voorwerpen a en b op ab_4 wijze geschakeld zijn, voorwerpen b en c op bc_7 wijze en voorwerpen a en c op ac_5 wijze. Dit zou dan uitgedrukt kunnen worden door de formule $(ab\_4)(bc\_7)(ac\_5)$. Er volgt dan bijvoorbeeld dat $ab\_4=ba\_4$ en dat $(ab\_4)(bc\_7)(ac\_5)=(bc\_7)(ac\_5)(ab\_4)$. Het zou niet oninteressant zijn om een syntax en semantiek voor een dergelijke Tractariaanse logica in detail uit te werken.

2.2 February

2.2.1 Een kosmisch amor fati (2024-02-11 17:41)

Nietzsche verheerlijkt de wil tot macht als ultieme drijfveer van al het organische leven. Het is dus de wil tot macht die ook de door Nietzsche veronderstelde en door hem verachte slaafse mensheid voortbracht. Maar waarom veracht Nietzsche deze slaafse mensheid dan? Ook de slaafse mens die Nietzsche meent waar te nemen en afwijst, komt, uitgaande van Nietzsches denken, immers voort uit de door hem geprezen wil tot macht. En het is ongerijmd om iets te verachten dat rechtstreeks voortkomt uit een tegelijkertijd verheerlijkte machtswil. Wie zoals Nietzsche de wil tot macht verabsoluteert en adoreert, kan haast niet anders dan alles wat deze wil voortbrengt, zelfs de volgens Nietzsche slaafse volgzaam mens, van harte aanvaarden. Zou dat inderdaad niet een waarachtige *amor fati* op het niveau van de kosmos zelf zijn?

Misschien moeten we om deze gevolgtrekking te vermijden een onderscheid maken tussen oorspronkelijke en degeneratieve manifestaties van de wil tot macht. Deze suggestie is interessant, maar niet overtuigend. De affectieve en perspectivische wil tot macht is bij Nietzsche immers de rots waarop onze spade afketst. Daarachter of daaronder zit in zijn metafysica niets meer. Het leven, ja alles, dient in laatste instantie begrepen te worden als een differentiële menigvuldigheid van onderling op elkaar inwerkende krachtcentra die alles wat hun kracht doet toenemen positief en alles wat hun kracht doet afnemen negatief waarderen. Hoe kan Nietzsche dan nog een onderscheid maken tussen een eigenlijke of vruchtbare en een oneigenlijke of ontaarde wil tot macht? Op grond van wat zou hij zo'n onderscheid nog kunnen legitimeren? Wil tot macht was immers reeds het laatste woord.

Precies omdat de nee-zeggende slaaf eveneens een op een wil tot macht teruggaande manifestatie is van het leven, zou Nietzsche, vanuit zijn affirmatie van de wil tot macht, ook *ja* moeten willen zeggen tegen *deze* manifestatie van de wil tot macht. Het gehele leven in werkelijk *al* zijn machtsmanifestaties omarmen, zou dan ook inderdaad pas een werkelijke *amor fati* zijn. Een *amor fati* op het niveau van de kosmos zelf.

Bovengenoemde conclusie lijkt voor Nietzsche dan ook onontkoombaar. Als één machtsmanifestatie, in dit geval die van de nee-zeggende slaaf, dermate sterk en krachtig is dat

het zijn kracht alsmaar weet te vermeerderen ten koste van de andere machtsmanifestaties, dan zijn die andere machtsmanifestaties blijkbaar zwakker en worden ze geheel in overeenstemming met de natuur overweldigd. Hiertegen kan Nietzsche vanuit zijn onversneden machtsdenken geen bezwaar maken. Een dergelijke gang van zaken voltrekt zich dan immers volledig krachtens de machtsnatuur van de kosmos, zodat, zoals gezegd, Nietzsche het op grond van zijn eigen machtsdenken zal moeten omarmen als een kosmisch amor fati. Als een kosmisch "Zo wilde ik het!"

2.2.2 Plato's afkeer van retorica (2024-02-14 10:33)

In zijn *Politeia* verwerpt Plato de kunst omdat kunstwerken beelden van beelden zijn en daarom te ver van de oorspronkelijke Ideeën afstaan. Dit zou zijn wantrouwen tegenover de taal en zijn voorkeur voor intellectuele aanschouwing met het geestesoog kunnen verklaren. Want wellicht had reeds Plato, net zoals pas veel later Wittgenstein, de intuïtie dat de taal als geheel van proposities bestaat uit beelden van standen van zaken. En dus uit beelden van beelden. De taal staat dan dus eveneens te ver van de Ideeën af. Plato's afkeer van de retorica zou dan niet alleen berusten op de vermeende misleiding van retoren, maar vooral op het gegeven dat retoren nadrukkelijk taal gebruiken. Het zou zijn aanval op de retorica nog problematischer maken dan deze al is.

2.2.3 Uitverkiezing (2024-02-23 08:47)

Evolutie en theïsme zijn verenigbaar. Denk bijvoorbeeld aan het concept van een door God geleide evolutie. Maar ook ongeleide evolutie is verenigbaar met theïsme en meer specifiek het christendom. Net zoals de discipelen, de profeten, Mozes en Abraham door God

uitverkozen werden om een rol te spelen in Gods heilsplan, en logisch daarvoor God eerst het volk Israel als zodanig uitverkoos als het volk waaraan God zich als eerste bekend heeft willen maken, zo kan deze Bijbelse lijn van uitverkiezing door God nog één logische stap verder terug worden gedacht door te overwegen dat op enig moment in de kosmische geschiedenis de geestelijke vermogens van de mensheid door ongeleide evolutie dermate ontwikkeld waren dat God ervoor koos om zichzelf als eerste aan deze soort bekend te maken. Meer precies in deze zin is de mens dan *imago Dei* oftewel beeld van God.

Naschrift: Bewustzijn kan niet voortkomen uit levenloze materie. Emergentiedenken faalt. Daarover heb ik inmiddels het een en ander geschreven. Wel kan, vanaf het moment dat God bewustzijn de kosmos inbrengt, ook dit bewustzijn zich in interactie met de materie verder ontwikkelen tot hogere vormen van bewustzijn zoals we die bijvoorbeeld bij de mens aantreffen. Wanneer ik dus in de context van het scenario van ongeleide evolutie schrijf dat op enig moment in de mens de geestelijke vermogens dermate ontwikkeld waren dat God besloot zich aan de mens bekend te maken, bedoel ik meer precies dat op enig moment in de mens het *door God in de kosmos ingebrachte* bewustzijn dermate ontwikkeld was dat God besloot zich aan de mens bekend te maken.

2.2.4 De enkeling - mijmering, droom (2024-02-24 10:32)

Ik schrijf voor de enkeling, voor die ene ziel die het grondwoord op het spoor komt dat mijn denken bezielt en verzamelt, en de kracht bezit dit woord op te nemen en te laten ontvlammen in een wereld waarvoor het bestemd is. Of nog anders. Ik schrijf niet voor deze generatie. Ik schrijf voor alle generaties.

2.2.5 Another flaw in the argument from ancestry (2024-02-24 11:52)

While proofreading my paper *Prison break? In defense of correlationism*, I noticed that Meillassoux's ancestral argument against correlationism as developed in his book *After finitude* fails for yet another reason. He takes it that since the correlationist must accept that the transcendental *subject* is situated in what this subject refers to as 'the world', it follows that the correlationist must also accept that the transcendental *level* is instantiated in the world. But this doesn't follow. The transcendental subject may be part of the world, but the transcendental level as being a *condition* for knowledge instead of being an *object* of knowledge isn't.

2.2.6 Gebieden en actoren (2024-02-25 11:01)

De meest bepalende ontwikkeling die geleid heeft tot wat in het Westen de moderniteit wordt genoemd, is ontegenzeggelijk de secularisatie. De sociaal-culturele gevolgen ervan zijn nauwelijks te overschatten. Het eerste slachtoffer was God (God is dood!). Het tweede slachtoffer betrof vervolgens de metafysica (Alléén meten is weten!). Het derde slachtoffer werd de waarheid (Er zijn geen objectieve waarheden!). Het vierde slachtoffer betrof de gemeenschapszin (Het individu is allesbepalend!). En de laatste jaren begint pijnlijk zichtbaar te worden dat inmiddels het vijfde slachtoffer de steeds verder polariserende samenleving zelf is. Want geen samenleving kan zonder een gedeeld bovenindividueel zinzperspectief. Zo vereist een goed functionerende staat voor haar politieke legitimiteit een geloofwaardige grensbewaking en een sterke krijgsmacht. Beide komen echter zonder een sterke gemeenschapszin niet van de grond. Deze zin gaat in laatste instantie terug op een gemeenschappelijk spiritueel verhaal. Precies zo'n spiritueel verhaal ontbreekt echter al bijna een eeuw in veel Westeuropese landen. De gevolgen hiervan zijn immens. Wat uiteindelijk in deze landen overblijft, is geen samenleving of zelfs maar een staat, maar slechts een gebied. En een gebied is weerloos. Het kan op verschillende manieren ten prooi vallen aan machtige geopolitieke actoren.

2.3 March

2.3.1 Taal, tijd en ruimte volgens *Arrival* (2024-03-05 21:56)

Kunnen we via de taal toegang krijgen tot de toekomst? Dat is de vraag die in de film *Arrival* (2016) centraal staat. De film nodigt ons in meer algemene zin uit om na te denken over de relatie tussen taal, tijd en ruimte. Hieronder volgen vier reflecties vanuit achtereenvolgens de natuurfilosofie, Kants kennisleer, mijn wereld-voor-ons kennisleer en tenslotte Heideggers zijnsdenken. Wat deze beschouwingen verbindt is de gedachte dat de taal niet alleen communicatie mogelijk maakt, maar vooral onze perceptie van tijd en ruimte diepgaand vormgeeft.

Is tijd ruimte? Ervaren dat tijd ruimte is, een dimensie naast andere ruimtelijke dimensies, zodat alles wat geweest is niet minder bestaat dan alles wat nu is, en dus niets werkelijk vergaat, kan voor hen die verloren wat hen dierbaar is een troost zijn. Indien bovendien hetzelfde voor de toekomst geldt, bestaat ook het toekomstige niet minder dan wat nu is of vroeger was. In dat geval wordt denkbaar dat de toekomst als iets wat nu eveneens bestaat voor Dr. Louise waarneembaar wordt, zoals we in *Arrival* zien gebeuren nadat ze studie heeft gemaakt van de bijzondere taal van de buitenaardse bezoekers.

Of is de tijd geen ruimtelijke dimensie, maar wel als tijd cyclisch? In dat geval bevinden we ons in een welhaast Nietzscheaanse toestand van eeuwige wederkeer van het gelijke en zouden we ons de toekomst moeten kunnen herinneren wanneer we ons best doen. Mogelijk kreeg Dr. Louise door het bestuderen van de cyclische taal van de bezoekers inzicht in het cyclisch zijn van de tijd, zodat ze inderdaad haar toekomst dankzij herinnering kon ervaren.

Dit brengt ons bij de vraag hoe taal zich verhoudt tot tijd en ruimte. Kant had in zijn *Kritiek van de zuivere rede* wellicht moeten beweren dat de door hem geponeerde a priori aanschouwingsvormen van tijd en ruimte, en de door hem daaraan toegevoegde a priori verstandscategorieën van het verstand, niet universeel en onveranderlijk zijn, maar cultureel bepaald, met als gevolg dat een andere taal kan leiden tot een andere ervaring van tijd en ruimte. En precies dit zou Dr. Louise in *Arrival* wel eens overkomen kunnen zijn.

In elk geval moeten we uitgaande van mijn wereld-voor-ons kennisleer zeggen dat een radicaal andere taal onze wijze van denken dermate ingrijpend kan veranderen dat de manier waarop wij de wereld ervaren eveneens verandert, zodat bijvoorbeeld tijd en ruimte door ons anders waargenomen worden. De wereld zoals wij deze denken en ervaren wordt dan ook mede bepaald door de taal die wij spreken. Onze menselijke conditie is niet ongevoelig voor taal.

We kunnen dit perspectief nog wat verbreden. Is geschiedenis iets wat zich in de-wereld-voor-ons voltrekt of zijn de existentialen van de-wereld-voor-ons zelf ook historisch? De bewering dat de existentialen van de-wereld-voor-ons door de tijd heen kunnen veranderen is gelet op mijn wereld-voor-ons kennisleer beslissend gerechtvaardigd als bewering over de-wereld-voor-ons. Maar kan vanuit het 'voor ons' eveneens iets gezegd worden over wat daarvoor nodig is? Moet hiertoe de menselijke natuur als zodanig veranderen? Of is het vanwege het inherent talige karakter van de mens, en daarmee de-wereld-voor-ons, al genoeg als wij als mensen net zoals Dr. Louise een heel andere taal gaan spreken?

Uitgaande van Heideggers zijnsdenken is mijn wereld-voor-ons kennisleer wellicht een vorm van ontisch denken. Maar als dit zo is, dan wel een vorm waarvoor geldt dat de-wereld-voor-ons het ontisch equivalent is van Heideggers *Ereignis* oftewel de meest oorspronkelijke gebeurtenis van de gelijksoortigheid van taal, mens en wereld. Tegen de achtergrond van Heideggers *Ereignis* is het zonneklaar dat andere talen voor de mens andere werelden met andere existentiële bestaanservaringen openen, wat inderdaad precies overeenkomt met wat Dr. Louise in *Arrival* overkomen is. Taal is dan ook geen neutraal voertuig voor het vervoeren van betekenissen. Taal ontbergt werelden. De taal is het huis van het zijn, aldus Heidegger.

Heidegger maakt in zijn ontologisch denken over zijn en tijd bovendien een onderscheid tussen enerzijds een gangbare vulgaire of oneigenlijke opvatting van de tijd als een verloop van in het niets verzinkende nu-momenten en anderzijds een extatische of oorspronkelijke tijd die wordt ontsloten in wat hij de eigenlijke existentie van de mens noemt. In de extatische tijdelijkheid vallen wat geweest is, wat is, en het toekomstige samen omdat ons mens-zijn in eigenlijke zin alleen ontsloten wordt als een geweest-zijn dat tegelijkertijd existeert als een vooruitgelopen-zijn op de toekomst. Toegang tot verleden en toekomst is dan ook cruciaal voor de oorspronkelijke bestaanservaring van de mens. Toekomstigheid is volgens Heidegger in de extatische tijdservaring in het heden aanwezig als dat wat op ons toekomt. Toekomst treedt ons in de oorspronkelijke tijdelijkheid tegemoet. Het toekomstig-zijn werpt dan ook haar schaduw vooruit in ons eigenlijke heden. Zou de taal van de bezoekers Dr. Louise in staat gesteld hebben haar toekomst op deze manier extatisch te ervaren?

Stel je tenslotte vanuit Heideggers ontologische zijnsdenken een taal voor die zo rijk is dat de lichtruimte die ze voor ons opent en inruimt dermate ruim is dat deze niet alleen de dingen in hun volledige zijn aanwezig laat zijn, maar waarin zelfs de tijd zich in haar volledigheid kan openbaren, zodat voor hen die deze taal spreken niet alleen de dingen in het heden, maar ook de dingen in het verleden en de toekomst onthuld worden. Dit laatste zou zomaar ineens precies datgene kunnen zijn wat Dr. Louise in *Arrival* overkomen is toen zij in de taal van de bezoekers begon te wonen.

2.3.2 Noten bij Hume en Berkeley (2024-03-09 10:01)

David Hume en George Berkeley behoren tot de grote Britse empiristen van de achttiende eeuw. Volgens Hume nemen wij causaliteit niet waar. Wij zien alléén regelmatige opeenvolging. Zo ontstaat volgens Hume het beroemde inductieprobleem voor causale oordelen. Stel nu dat wij wél kunnen zien dat iets iets anders veroorzaakt. Is genoemd inductieprobleem dan opgelost? Het antwoord is 'nee'. Als A vandaag B veroorzaakt, dan garandeert dat niet dat A morgen ook B veroorzaakt. De wijze waarop de natuur is ingericht zou morgen immers anders kunnen zijn dan vandaag. Dit kan Hume vanwege zijn scepticisme niet uitsluiten. Het inductieprobleem wordt dus zelfs niet opgelost als wij zouden kunnen zien dat A de oorzaak is van B. Hoewel Hume zoals bekend meent dat wij causaliteit niet kunnen zien, lijkt hij wél te suggereren dat het kunnen zien van causaliteit voldoende zou zijn om het inductieprobleem op te lossen. Daar zit zijn denkfout.

Volgens Descartes is het ondenkbaar dat God ons bedriegt. Maar filosoof en bisschop Berkeley heeft geen enkele moeite met een bedriegende God. Onze waarnemingen suggereren namelijk dat er dingen buiten God en onze geest bestaan, terwijl er volgens Berkeley buiten onze en Gods geest niets is. En omdat hij eveneens meent dat onze waarnemingen rechtstreeks door God veroorzaakt worden, bedriegt God ons dus. Berkeley denkt dan ook ten onrechte met zijn systeem een goede God te kunnen includeren. Alles draait hier om een adequate fenomenologie van onze zintuiglijke waarnemingen. Deze waarnemingen geven ons in elk geval de indruk of de suggestie dat er materiële dingen buiten onze geest en die van God bestaan. Maar volgens Berkeley bestaan er helemaal geen materiële dingen buiten onze en Gods geest. Daarin zit dan het misleidende van onze zintuiglijke waarnemingen en daarmee het misleidende van God, hetgeen voor Berkeley een probleem is.

2.3.3 Object-oriented correlationism (2024-03-16 22:48)

On Graham Harman's object-oriented ontology, all objects withdraw from each other. Objects have an inner depth or essence that is not exhausted or disclosed by their relations to other objects. Universal withdrawal of objects is the core claim of Harman's object-oriented ontology. Now, Harman is a metaphysical realist. He thus construes his object-oriented ontology as a metaphysics of the absolute or reality in itself. He believes that the core claims of his object-oriented ontology are justified as claims about how the world is in itself. But what if *correlationism* is irrefutable and therefore inevitable? In that case, Harman may still defend his object-oriented ontology as a metaphysics posited *within* the correlationist circle and thus *within* the context of how the world is *for us* instead of how it is *in itself*. By doing so he would become an adherent of what we could refer to as *object-oriented correlationism (OOC)*.

In fact, many of Graham's core object-oriented ontology theses - such as that there are multiple objects, that we have to make a distinction between objects and qualities, that there are real and sensual objects and real and sensual qualities, that objects maintain a degree of autonomy and can thus not be reduced to their relations, and that there corresponds exactly one real object to each sensual object of ordinary experience (e.g., a real hammer compared to a sensual hammer, a real table compared to a sensual table, and a real bike compared to a sensual bike) - are epistemically reasonable and defensible as claims within the correlationist circle, that is, as claims about how reality is *for us as human beings*, whereas these claims are not justifiable as claims about how reality is *in itself*. For on correlationism no claim at all can be epistemically justified as claim about the absolute or the 'in itself'.

Harman maintains though that correlationists assume a strict division between humans on the one side and non-humans on the other side. He considers it utterly implausible that human beings deserve to fill up a full half of philosophy. But this critique of correlationism is misconceived. For correlationists do not introduce an implausible taxonomy between human thought and everything else within the realm of objects. They do not allow humans to fill up fifty per cent of ontology. Correlationists do not introduce a *horizontal* split between humans and all other objects. They introduce instead a *vertical* distinction between the *transcendental level* of the human conditions of knowledge of objects and the *object level* of the objects of human knowledge. For correlationists object-oriented metaphysics resides solely at the object level and thus not at the transcendental level. At the object level an object-oriented correlationist can initially posit any flat ontology that he or she wants to pick as his or her point

of departure. There is on correlationism no need at all for a *horizontal* dogmatic split between humans and non-humans at the level of objects. The human conditions of knowledge only appear *vertically* at the transcendental level of knowledge of objects and not within the world of objects we perceive and think and speak about. So, as said, all core theses of Harman's object-oriented ontology, including his initial flat ontology, can be posited and reasonably defended - in fact, on correlationism *only* be posited and reasonably defended - within the correlationist circle. That is to say, they can only be posited and reasonably defended within the-world-as-it-is-for-us or within the world of objects of human knowledge.

2.3.4 Dual forms in metaphysics (2024-03-17 11:58)

Suppose that in true metaphysical propositions the concept of 'object' and 'relation' are convertible, so that for each true metaphysical proposition about objects and relations, there is a dual propositional form that holds as well. For example, the true dual form of "Objects participate into relations" would be "Relations bind to objects". In that case the conclusion of my semantic argument ("No relation binds a quality to all objects") would be the dual of Graham Harman's core premise of his object-oriented ontology ("No object reveals its quality to all relations").

2.3.5 The priority of moral semantics (2024-03-18 22:38)

Moral realism as a meta-ethical position can be deflated by adopting a deflationary definition of the good. For instance, if we define good and evil as that which respectively promotes or diminishes well-being, then even within a naturalistic or physicalistic framework, there are objectively good and evil acts. Consequently, debates on whether moral realism holds true should be preceded by a discussion on moral semantics.

2.3.6 Opstandingsmetafysica (2024-03-31 13:27)

Een vraag die met Pasen samenhangt is hoe de opstanding metafysisch geduid kan worden. Jezus van Nazareth sterft aan het kruis. Maar God kan als absolute grond en oorsprong van het zijn niet sterven. God gaat op Golgotha dan ook door de dood heen en overwint in die zin de dood. Als we dit metafysisch willen duiden, dan kunnen we Gods geest in Jezus begrijpen als een onstoffelijk deel dat gescheiden kan bestaan. Gods geest verlaat Jezus op Golgotha en verenigt zich na drie dagen weer met het lichaam van Jezus. God blijft dus bestaan in de dagen tussen kruisiging en opstanding.

Evenmin desintegreert Gods heilige drie-eenheid gedurende die dagen. Want net zoals in de menselijke ziel denken, willen en voelen niet als afzonderlijke delen, maar als onafscheidbare zijnswijzen bestaan, zo bestaat God niet uit delen, maar dienen we te spreken over de drie modale zijnswijzen van God. God is krachtens zijn ene zijnswijze Zoon, krachtens een andere zijnswijze Vader, en krachtens een derde zijnswijze Geest.

Dit alles leidt niet tot een contradictie. Jezus van Nazareth heeft een menselijke en een goddelijke natuur. Deze twee naturen bestaan als scheidbare delen in Jezus. God is de goddelijke natuur van Jezus en kan dus van de menselijke natuur van Jezus gescheiden worden. God zelf is een drie-eenheid bestaande uit de onafscheidelijke modaliteiten Vader, Zoon en Geest. We hebben het hier dus specifiek over modaliteiten of zijnswijzen van God. In Jezus gaat God vervolgens als goddelijke natuur een scheidbare verbinding aan met de menselijke natuur van Jezus.

2.4 April

2.4.1 A new argument against mathematical Platonism (2024-04-01 11:02)

Ex nihilo nihil fit or from nothing nothing comes (Aristotle-Aquinas). Each truth having an ontological footprint must thus have a sufficient explanation. There are no brute facts in reality. Now, beyond a certain complexity threshold, mathematical truths aren't provable (Gödel-Chaitin). But then it follows that mathematical truths have no ontological import. It's therefore not true that there exist mathematical abstract objects, so that we arrive at a new argument against mathematical Platonism.

2.4.2 A defining feature of my 'world-for-us' epistemology (2024-04-01 21:25)

It is evident for us that the world as experienced and thought by us may be different from the world as it is in itself. That is to say, the-world-for-us may differ from the-world-in-itself. But the-world-for-us may also coincide with the-world-in-itself. We do not know, and we will never know. What's decisively justified for us though is that we can make a *logical* or *conceptual* distinction between the-world-for-us and the-world-in-itself. This distinction is valid for us in any case, even if the 'for us' actually coincides with the 'in itself'. We will never be able though to justify this distinction as a distinction within the world-in-itself. It's only a justified distinction within the-world-for-us. Now, a defining feature of my 'world-for-us' epistemology is that we cannot claim anything about the *relation* between the-world-for-us and the-world-in-itself. This relationship lacks any content since conceptualizing it would entail claims about the 'in itself' of the-world-for-us, and thus knowledge of the-world-in-itself, which is impossible on my theory of knowledge. Each attempt to *ontologize* the relation between the 'for us' and the 'in-itself' must therefore be prevented. This relation has to be wholly de-ontologized.

2.4.3 Veertig aanvullende retorische overwegingen (2024-04-06 16:00)

Hieronder breng ik veertig aanvullende retorische overwegingen van de afgelopen periode bijeen. Het betreft een verzameling veelal metaretorische reflecties van uiteenlopende aard.

1. De geesteswetenschappen volgen het rationaliteitsmodel van de rechtbank. De beste argumenten voor en tegen worden zo krachtig mogelijk voor het voetlicht gebracht en vervolgens tegen elkaar afgewogen om te komen tot een goed eindoordeel. In het recht speelt retorica van oudsher een cruciale rol. Dit wijst er dus op dat hetzelfde geldt voor de geesteswetenschappen. En daarmee is epistemisch niets mis.
2. In zijn *De Officiis* leert Cicero *summum ius, summa iniuria* oftewel het hoogste recht is het hoogste onrecht. Een te ver doorgedreven recht wordt een onrecht. Dit inzicht verklaart het ongemak dat veel mensen voelen bij een door woke welhaast grenzeloos doorgevoerd rechtvaardigheidsgevoel. Reeds de klassieke retorica begreep dat in het recht passende redelijkheid boven mateloze strengheid gaat.
3. Een klassieke retorica die de gehele menselijke bestaanservaring verdisconteert, kan als affectieve en karaktervolle praktijk borg staan voor de bewaring van een vitale politieke gemeenschap en als geestvolle praktijk tevens een open plaats bieden voor het transcendente.
4. Gorgias bevrijdde de logos uit het onwrikbare zijn van Parmenides. Plato heeft deze emancipatie louter als negatief ervaren. Voor het eigenlijk positieve van deze bevrijding had hij geen oog. Dit is beslissend geweest voor de gehele geschiedenis van de westerse filosofie na hem.
5. Werkelijk denken is een denken dat altijd al tegelijkertijd ethos, pathos en logos omvat en precies daarom altijd al tevens waarderend en voelend is.

6. Uit de behandeling van boosheid in de *Retorica* van Aristoteles volgt dat iemand pas boos wordt indien er sprake is van geleden schade, de schade bovendien onverdiend is, en degene die schade berokkent niet eens op eigen voordeel uit is. Zo werd men niet boos op rovers. Rovers schakel je uit, meer niet. Een Griek werd blijkbaar niet snel boos en had dus geen lange tenen zoals velen tegenwoordig hebben.

7. Bij ieder denken van betekenis hoort één grondwoord: een woord dat dit denken bezielt en verzamelt.

8. Plato plaatst de schijn tegenover het zijn, terwijl de klassieke oratoren menen dat de schijn precies het zijn is, waarbuiten niets is. Is er een middenpositie denkbaar? De schijn is zelf een deel van het zijn, want anders zou het niet kunnen schijnen. Maar niet alles wat is, is schijn.

9. De mens bewoont een talige en geestelijke wereld. Geest en taal zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden omdat het precies de geestkracht van de taal is die ons in contact brengt met de geestelijke dimensie van de werkelijkheid. Woorden doen er dan ook toe en moeten steeds zorgvuldig gekozen worden. Want de woorden die wij kiezen bepalen de geestelijke wereld waarin wij leven. De taal opent een geestelijke ruimte waarin de dingen voor ons pas betekenisvol aanwezig kunnen zijn. Dat wat wij wereld noemen is dan ook altijd al een door de geest en de taal bemiddelde wereld. En het is precies de magie van de taal waarlangs de beweging van de geest op zinvolle wijze gestalte krijgt. Goed spreken is dan ook altijd geestrijk spreken. Een dergelijk persoonlijk spreken vereist een sterk bewustzijn van maatschappelijke verhoudingen en een vergaande ontvankelijkheid voor wat er in de samenleving speelt. Door ons passend in te voegen in wat er in de maatschappij gaande is, komen we tot woorden die bezielen en zo anderen daadwerkelijk weten te raken. En wie de ziel van de toehoorder weet te bewegen door de woorden in zijn of haar ziel te leggen, brengt nieuwe en meer oorspronkelijke waardevolle vormen van verbinding tot stand. Zo kan in deze tijd van onzekerheid en verwarring opnieuw gekomen worden tot bezield beleid en aansprekend leiderschap.

10. Volgens Gorgias is het woord een machtig heerser. Het retorische spreken is als overredend spreken een vorm van machtsuitoefening. Volgens Foucault bestaat er geen spreken los van macht. Elk maatschappelijk spreken betreft volgens hem de uitoefening van een machts effect. Beiden doorzien de relatie tussen taal en macht. Gorgias alleen tweeënhalfduizend jaar eerder dan Foucault.

11. Retorica heeft als onderwerp het overtuigende. Het is de discipline of het leervak van de sfeer van wat voor ons als mensen overtuigend is. Zo beschouwd is retorica uiteindelijk de ontologie van de wereld zoals deze voor ons is. Retorica is de ontologie van de-wereld-voor-ons.

12. Vrienden van epistemische a priori inzichten menen dat deze inzichten door een enkele menselijke geest verkrijgbaar zijn. Maar zijn er ook a priori inzichten die alléén door meerdere geesten in onderlinge a priori debatten ontsloten kunnen worden? Bestaat het retorisch a priori?

13. David Humes leerstuk dat onze kennis uiteenvalt in “matters of fact” en “relations of ideas” vinden we reeds bij de Griekse redenaar Apollodorus van Pergamum (1ste eeuw v.Chr). Hij stelt dat elke strijdvraag gaat over feitelijke zaken buiten ons dan wel a priori gedachten in ons.

14. Een geslaagd filosoof vindt publiek voor zijn woorden. Een geslaagd redenaar vindt woorden voor zijn publiek.

15. Is er een genus dat zowel logisch argumenteren als erotisch verleiden omvat? Jazeker. Dat genus wordt belichaamd door de Griekse godin *Peitho*. De retorica werd uit haar geboren en voert sindsdien een innerlijke strijd over welk van beide de overhand moet krijgen: logos of eros.

16. De paradox van de retorica is dat een goede redenaar zichzelf verdacht maakt omdat het publiek bang is om te worden gemanipuleerd, waardoor hij niet overtuigt en dus geen goede redenaar is. De oplossing is dat de goede redenaar dit doorziet en zijn betoog afstemt op het publiek.

17. “Zoals de roem van een mens zijn geest is, zo is het licht van zijn geest de welsprekendheid.” (Brutus 59)

18. “Welsprekendheid is de metgezel van vrede, de vriendin van vrije tijd, de telg van een al goed ingerichte staat.” (Brutus 45)

19. “Want goed spreken kan alleen met helder denken en inzicht. Wie dus inzet op ware welsprekendheid doet dat ook op helder denken.” (Cicero, Brutus 23)

20. In de geest zijn noodzakelijkheid en vrijheid verenigd omdat de geest als het noodzakelijk bestaande tevens de oorsprong is van de vrijheid.

21. Nietzsche is een Gorgias die het wereldscheppend vermogen niet in de geest en het woord zoekt, maar in een onderliggende veelheid van organische krachten en perspectivische machten.

22. Retorica veronderstelt vrije mensen die naar elkaar willen luisteren en van mening veranderen als de ander hen overtuigt. Deze conditie staat echter onder druk. Men luistert niet meer naar elkaar. Zo houdt niet alleen de retorica, maar ten slotte ook de samenleving op te bestaan.

23. Niet de ogen, maar het timbre, de toonhoogte, het tempo, de tonatie en het volume van de stem van de spreker vormen de ware spiegel van zijn of haar ziel. Iedere orator weet dit. Toch maakt een retorische stemleer zelden of nooit onderdeel uit van de retorica. Dit is een gemis.

24. De logica is volgens Rudolf Agricola de studie van het woord (logos) en omvat grammatica (taalregels), dialectica (argumenten vinden en op geldigheid beoordelen) en retorica (stijl). In onze tijd houdt logica zich alleen nog bezig met beoordelen van de geldigheid van argumenten.

25. Een dialectische argumentatieleer die de nadruk legt op vinding en het doeltreffend formuleren van gedachten vormt het passende midden tussen formele logica en vooral op welsprekendheid gerichte retorica. Het is de in onze tijd verloren gegane *missing link* tussen beide disciplines.

26. Retorica kan op twee manieren *reductio ad absurdum* gevoerd worden. Ofwel door een retorisch overtuigend betoog te geven met als conclusie dat retorica inadequaat is. Ofwel door een restloos rationeel overtuigend argument te geven voor de stelling dat overtuigen retorica vereist.

27. Volgens Hegel is het begin het geheel. Nu omvat retorica het denken, het gemoed, het hart, de taal, de stem, het gelaat en het lichaam. Maar dan is retorica als allesomvattende praktijk tevens de eerste praktijk. Kortom, retorica is *prima philosophia*.

28. Een zijnde is een zaak. In een woord als “rechtsgeding” weerklinkt het aloude oerverband tussen *substantia* en *causa*, tussen zijns- en rechtsleer, tussen ontologie en retorica. (Vrij naar Ijsseling en Heidegger)

29. Dezelfde argumentatie roept bij verschillende groepen vaak verschillende reacties op. Daarom is de overtuigingskracht nooit een functie van de argumentatie alléén. Het is een functie van in elk geval argumentatie, ethos, pathos en stijl. Kortom, het is een functie van retorica.

30. Indien retorica als vaardigheid en als praktijk een wezenlijk onderdeel is van het goede leven, dan moet retorica goed zijn. Een retorica welke wordt losgemaakt uit het goede leven en misbruikt is geen retorica, net zoals volgens Aristoteles een geamputeerde hand geen hand is.

31. Uitgaande van de Aristotelische retorica moeten we zeggen dat de logos en het erdoor uitgedrukte ethos tot de inhoud en dus tot de stof behoren. Stijl behoort hoe dan ook tot de vorm. De grote vraag is waartoe bij Aristoteles pathos in meest eigenlijke zin behoort: stof of vorm.

32. Mijn inzet is om twee varianten van het stof-vorm paradigma te onderscheiden, namelijk die waarbij stof intelligibel “dik” is en de vorm eerder stijl betreft, zoals in de retorica, en die waarbij stof “dun” is en primair vorm intelligibel is, zoals in de Aristotelische ontologie.

33. We hebben het over het genus ‘stof’ met als species ‘materie’ (in het geval van de ontologie van Aristoteles) of ‘inhoud’ (in het geval van de retorica). De retorische stof is overigens niet de vorm. Want de retorische vorm (stijl) is dat wat aangebracht wordt in retorische stof.

34. Volgens het stof-vorm denken wordt de vorm aangebracht in de stof. Maar waar huist de intelligibiliteit? Bij Aristoteles in de vorm en in de retorica in de stof. Want de stof is bij Aristoteles onbepaalde materie, terwijl in de retorica de stof de inhoud betreft en de vorm stijl.

35. De wiskunde van de Oude Grieken wijkt af van die van het Avondland. Deze gesitueerdheid brengt de wiskunde zelf niet ter sprake. Dat elke discipline opkomt vanuit een bepaalde gemeenschap en dus gericht is op een specifiek publiek, dus de gesitueerdheid zelf, leert de retorica.

36. Aristoteles introduceert in z'n *Retorica* drie algemene basiselementen van de menselijke bestaanservaring: temporaliteit, modaliteit en kwantiteit. Het gaat hier om een kleine ontologie van de menselijke ervaringswereld. Het zijn Heideggeriaans gezegd existentialen van het *Dasein*.

37. Zoals in de metafysica het voorwerp bestaat uit enerzijds materie en anderzijds ideële vorm, zo bestaat in de retorica het voorbeeld uit enerzijds historisch feitenmateriaal en anderzijds de logisch-ideële overeenstemming met de zaak.

38. Een goede of intellectueel verantwoorde retorica is een belangrijk onderdeel van een vitale publieke infrastructuur voor debat en dialoog en draagt zo indirect bij aan een vruchtbare waarheidsvinding.

39. Retorica helpt om in situaties van onzekerheid individuele opvattingen toch overtuigend voor het voetlicht te brengen en zo in dialogen vruchtbaar positie te kunnen kiezen. Zo blijft ook in onzekere situaties redelijke discussie mogelijk en kunnen gemeenschapswaarheden ontstaan.

40. De ziel van werkelijk denken is gegrond in een spirituele retorica. Want woorden zijn niet alleen de materiële, maar ook de geestelijke constituenten van de door hen bemiddelde inhoud.

Aanvullingen

41. Retorica is als de kunst van het overtuigen een fenomenologie van het overtuigende en daarmee een fundamentele epistemologie voor de wereld zoals deze voor ons als mensen is.

42. Iets existentieels cognitief begrijpen is altijd ook mede een kwestie van datgene psychologisch toe-eigenen. Een dergelijk psychisch be-grijpen vereist in laatste instantie een zielsmatig erdoor gegrepen-worden. Het is de retorica die als geen ander op dit dieperliggende verband tussen overtuiging en vervoering gewezen heeft.

43. Welke oorspronkelijke grond belichaamt het best het wezen van de retorica? Het gehoor geven aan het vanuit zichzelf opgaan van de physis door sprekend verzameland een wereld tevoorschijn te brengen en te laten schijnen. Of het vinden van een passende vorm om beeldend sprekend een voorhanden stof als geslaagde voorstelling aanwezig te laten zijn.

2.4.4 Universal withdrawal? (2024-04-07 00:47)

Already from the title of his fascinating book *Object-Oriented Ontology. A New Theory of Everything* (2018) it's clear that Graham Harman considers his object-oriented ontology to be a unified theory of everything. As Harman writes: "In my view, the 'theory whose range of applicability is limitless' can only be found in philosophy, and especially in the type of philosophy called Object-Oriented Ontology (OOO)" (p. 23). According to Harman science cannot provide a theory of everything since science doesn't avoid the pitfalls of physicalism (according to which everything is physical), smallism (according to which complex composites as less real than their component parts), anti-fictionalism (according to which fictional characters do not exist), and literalism (according to which accurate literal descriptions can give us the things directly and completely). I agree with Harman that a theory of everthing can only be found in philosophy. Moreover, with perhaps the exception of anti-fictionalism, I agree with Harman that we have to avoid the aforementioned pitfalls in our search for a philosophical theory of everything.

However, there's another pitfall we must also avoid: *universalism*. A theory traps into the pitfall of universalism if it is committed to the existence of a contingent universally held property (i.e., a contingent property held by everything). Universalism is a pitfall to avoid because there are no contingent universally held properties, as my semantic [1]argument shows.(*). That's why for example the theories of everything of Thales (everything is water),

Heraclitus (everything is fire), Nietzsche (everything is will to power), Schopenhauer (everything is will to live), and Latour (everything is a hybrid) are untenable. And that's why for example materialism (everything is material), idealism (everything is mental) and pantheism (everything is divine) fail as well.

Now, unfortunately, Harman doesn't avoid the pitfall of universalism. First, Harman is a methodological universalist in spirit. As he writes: "In short, we expect a philosophy to tell us about the features that belong to *everything* [...]" (p. 55). But more importantly, his object-oriented theory of everything falls prey to universalism. On Graham Harman's object-oriented ontology, all objects have an interior that remains forever hidden to all other objects. So, all objects withdraw from all other objects. This does not only apply to all real objects, but also to all sensual objects. For each sensual object is hidden to everything that's not its observer, while its real qualities, and thus the sensual object itself, withdraws from its observer as well. Harman is thus committed to 'withdrawal' being a universally held property. Since 'withdrawal' is also a contingent property (e.g., it does not follow from the laws of logic that all objects withdraw from all other objects), Harman's thesis of universal withdrawal is a form of universalism, rendering his object-oriented ontology *in its current form* untenable. There are objects that do not withdraw from all other objects.

(* Let me provide a concise formulation of my semantic argument. If two simple or primitive terms (i.e., terms having unanalysable meanings) have the same reference, then they have the same meaning. From this it follows that there are no contingent universally held properties. For suppose there is a contingent universally held property. Its reference is thus everything that exists. Now, that property is a conjunction of simple terms all having the same reference and thus also the same meaning as the simple term 'exists'. The alleged contingent universally held property is therefore 'existence'. But 'existence' is not a contingent property, so we arrive at a contradiction. Hence, there are no contingent universally held properties.

1. <https://philpapers.org/archive/EMAPUH.pdf>

2.4.5 Metaphysical idealism refuted (2024-04-09 19:35)

When we think of something outside of thought, we turn it into a thought. From this it follows according to the metaphysical idealist that it is impossible to think of something outside of

thought, so that it is impossible that there is something outside of thought. But it is not impossible to think of something outside of thought. This reason for this is that the proposition [There might exist something outside of thought] is epistemically justified and thus meaningful for us. In fact, the logically stronger proposition [There exists something outside of thought] is also epistemically justified and thus meaningful for us. For we cannot else but believe that there exists something outside of thought. Indeed, it would be self-deceiving for anyone to maintain that there exists nothing outside of that person's thought. Both propositions though are not epistemically justified as propositions about how the world is in itself. For we cannot know anything about the absolute. Moreover, even if it would be impossible to think of something outside of thought, it does not follow that there is nothing outside of thought. For why should the world in itself be thinkable? Did the metaphysical idealist travel to the absolute to find out that the absolute is such that the unthinkable is impossible? Of course not. For again, we cannot know anything about the nature of the world as it is in itself. We remain for ever firmly within the realm of the 'for us'.

2.4.6 Strong and weak contingents (2024-04-19 23:46)

Let me split the class of contingents. A contingent thing is *strongly* contingent if it allows for near alternatives. A contingent thing is *weakly* contingent if it is not strongly contingent. So, an apple is strongly contingent since we can conceive of different apples that closely resemble it. If consciousness is contingent, then it is weakly contingent since nothing closely resembles it. Suppose that the origin of reality is contingent. Is it then strongly or weakly contingent?

Take again an apple. Now, there are near alternatives for this apple conceivable: a red instead of a green apple, a smaller or larger apple, an apple having a different shape. And so on. These variances are conceivable. It's not even required to actually see other apples. That's why an apple is *strongly* contingent. It's not just contingent. It also allows for near alternatives. The origin of reality is indeed *weakly* contingent. Why? Well, it needs to be a regress of explanations ender. Therefore, it needs to be self-explanatory. But then it cannot have near alternatives. This gives us a good reason to consider consciousness as the origin of reality. For consciousness seems the only candidate for a causally efficacious entity that is weakly contingent.

2.4.7 Nietzsches blinde vlek? (2024-04-26 22:32)

Nietzsche noemt alles wat mensen psychologisch noodzakelijk geloven om te kunnen (over)leven *pejoratief* basale menselijke dwalingen. Maar waarom eigenlijk? Blijft hij gevangen door het dogmatische idee dat ware kennis alléén betrekking heeft op het absolute? Waarom menselijk al te menselijk psychologisch noodzakelijk geloof niet *positief* aanduiden als basale menselijke waarheid? Op die manier had hij op het spoor kunnen komen van wat ik in mijn kennisleer aanduid als de-wereld-voor-ons met bijbehorende metafysica-voor-ons.

2.4.8 Het behoren als semeion (2024-04-27 15:28)

Het materialisme lijkt in de natuur geen plaats te kunnen inruimen voor het behoren. Er is niet zoiets als zoals het zou moeten zijn als alles materieel is. Dit geldt niet alleen voor de mens, maar voor al het zijnde. Toch lijkt het onloochenbaar dat er een behoren in het zijn is ingeschreven. Een mens behoort niet te sterven door lustmoord. Dit behoren wijst op een transcendente dimensie, ja op een goddelijke dimensie die de natuurlijke orde overstijgt. De woordkeus van het behoren is hier cruciaal. Een naturalist zou wellicht nog het goede een plaats in de immanente natuur kunnen proberen te geven door het te definiëren als dat wat welzijn bevordert, maar het behoren kan op geen enkele wijze in de immanente natuurlijke orde worden ingepast. Pas het behoren is dan ook een waarachtig teken van een transcendente goddelijke werkelijkheid.

BLOGBOOKER

BlogBook v1.2,
L^AT_EX 2_ε & GNU/Linux.
<https://www.blogbooker.com>

Edited: July 23, 2024

